Monitor JEUGD EN MEDIA 2015

Kennisnet

mediawijzer.net

Inhoud

7 Voorwoord

9 Inleiding

Terminologie
Onderzoeksopzet
Rapportage
Portretten

7 INTERVIEWS MET TIEN JONGEREN

Timo
Jurre
Jesse
Charlotte
Lars
Fynn
Asmea & Vera
Lynn
Juan

32 KWANTITATIEF ONDERZOEK

34 Beeldscherm-media

Gebruik
Bezit

39 Gedrukte media

41 Het belang dat aan media wordt toegekend

45 Smartphone-toepassingen

49 Sociaal contact

Motiveringen voor contact via media
Vervelende ervaringen
Mythes over sociale media
Contact met school – belangrijkste media
Contact met school – belangrijkste thema's

57 Hobby's en interesses, in relatie tot media

Hobby's en interesses
Media als ondersteuning voor hobby's en interesses

61 Media voor schoolwerk en huiswerk

Sociale media voor schoolwerk en huiswerk
Hulpbronnen bij het huiswerk
Bewuste afleiding bij het huiswerk
Strategieën om afleiding tegen te gaan

72 Houding tegenover school

Mediawijsheid op school
Privé-gebruik van media in de klas
Functioneel gebruik van media in de klas

76 Media en gezondheid

Preventieve maatregelen

79 Rol van de ouders

Actieve mediatie

83 Correlaties

'Houding tegenover school' en mediagebruik
Typering van onderwijsniveaus op basis van mediagebruik

85 Samenvatting en highlights

Media
Functies van media
Communiceren
Mediagebruik voor school
Afleiding
Hobby's en interesses
Opvattingen over school
Gezondheid
Rol van de ouders
Totaalbeeld

88 Colofon

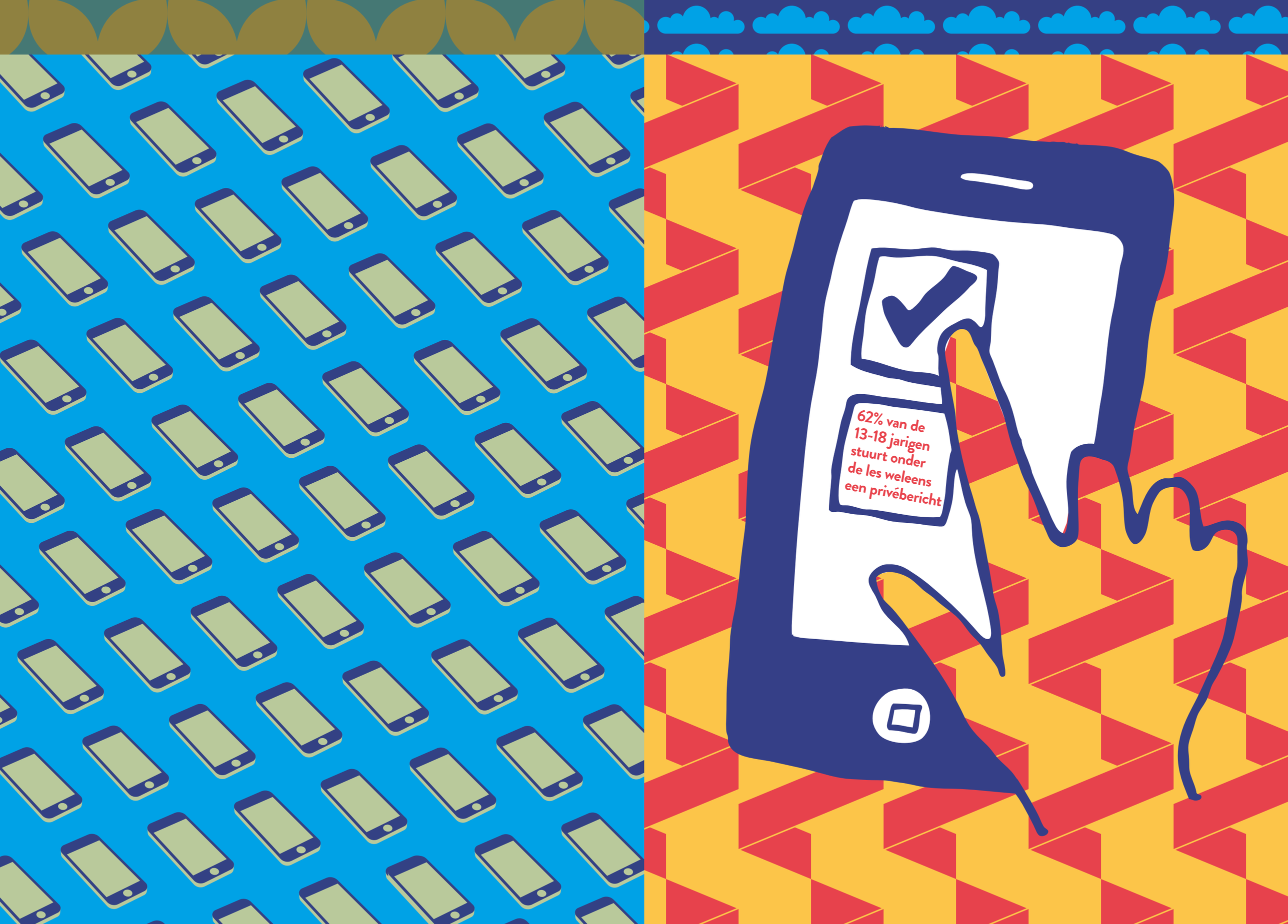
62% van de
13-18 jarigen
stuurt onder
de les weleens
een privébericht

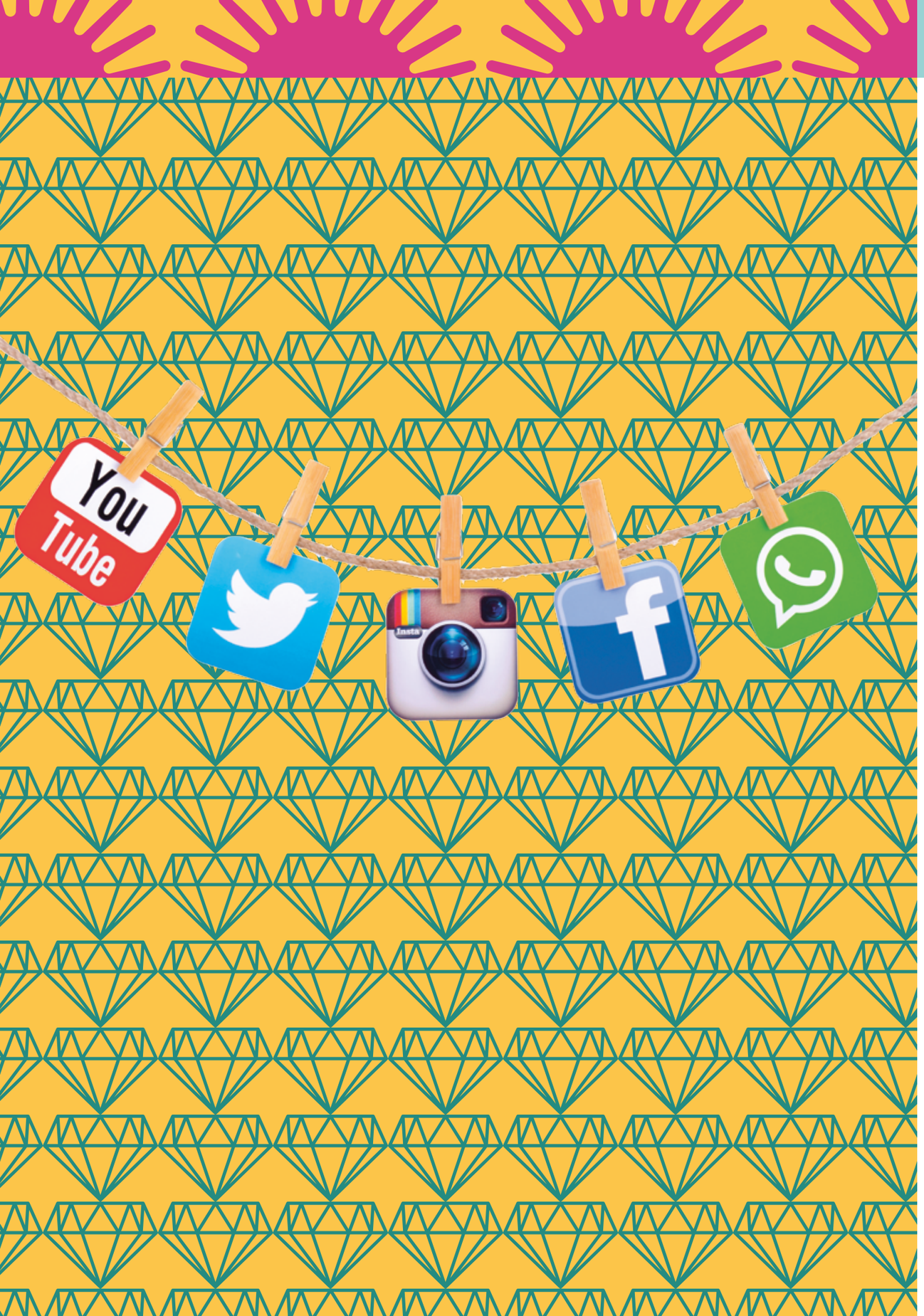

Voorwoord

“Wilden we vroeger weten wat de schoolgaande jeugd leerde, nu vragen we ons af wat de schermgaande jeugd opsteekt van al die schermen”, schrijft prof. dr. Patti Valkenburg in haar nieuwste boek *Schermg*aande jeugd. Dit onderzoeksrapport gaat in op die vraag. Hoe gebruiken jongeren media – in het bijzonder digitale media – om te leren en te ontdekken? Oftewel: hoe zetten ze tablets, smartphones en laptops in voor school en hobby’s?

We enquêteerden 1741 leerlingen. Daarnaast zochten we tien tieners thuis op. We interviewden ze en zagen hoe ze hun huiswerk deden, met laptop, tablet, smartphone, pen en papier, terwijl pa en ma thee en speculaas serveerden.

Staatssecretaris Sander Dekker (OCW) heeft het *Platform #Onderwijs2032* in het leven geroepen om te onderzoeken waar het onderwijs van de toekomst aan moet voldoen. Scholen buigen zich namelijk al langer over de vraag hoe ze toekomstgericht onderwijs kunnen geven, dat recht doet aan individuele verschillen tussen schermgaande scholieren.

Om dat goed te kunnen bepalen, helpt het om de schermgaande jeugd beter te leren kennen. Hun mediagebruik is immers drastisch veranderd (de smartphone staat inmiddels prominent op één), en het medialandschap maakt snelle en grote veranderingen door (wie herinnert zich Hyves en MSN nog?) Maar ook: hoe kijken ze zelf aan tegen ontwikkelingen die voor ons volwassenen bijzonder zijn, maar voor hen misschien de normaalste zaak van de wereld zijn?

Deze monitor brengt dus in beeld hoe scholieren anno 2015 hun werk doen. Bijvoorbeeld hoe ze samenwerken aan hun huiswerk via *cloud*-diensten en sociale media. Maar ook hoe ze gitaar leren spelen, dankzij internet, zonder dat er een muziekschool aan te pas komt. Wat willen zij nog over media leren?

We hopen dat u veel wijsheid opdoet bij het lezen van deze eerste *Monitor Jeugd en Media*. Het is de bedoeling dat we dit onderzoek regelmatig herhalen.

Toine Maes
Directeur stichting Kennisnet

Jan Muller
Directeur Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid,
en voorzitter stuurgroep Mediawijzer.net

Kennisnet
mediawijzer.net

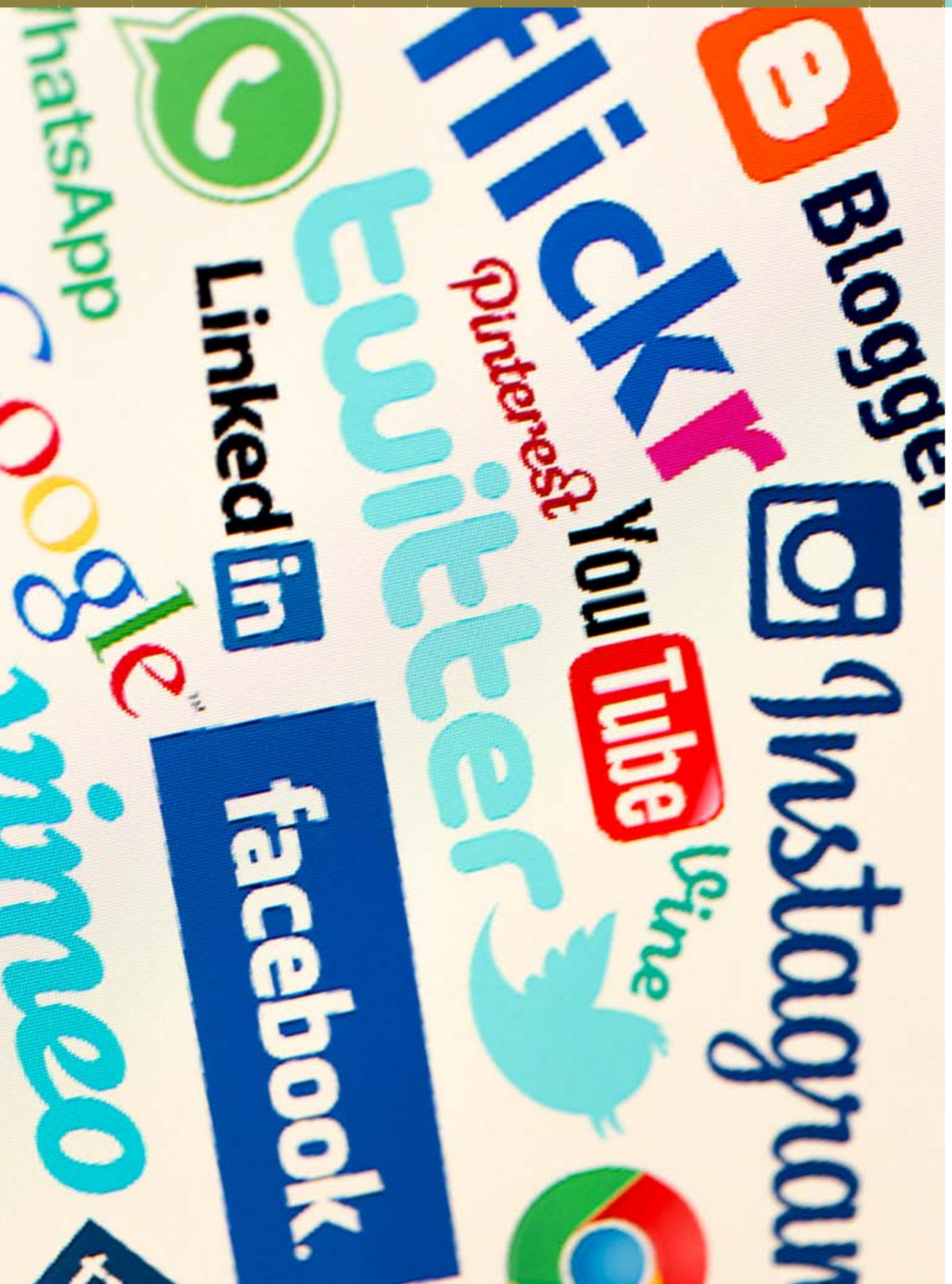

Inleiding

Er is al veel onderzoek gedaan naar het mediagebruik van kinderen en jongeren, en wat dat voor invloed heeft op hun ontwikkeling. Het gaat dan bijvoorbeeld over gewelddadige games, seks in de media, reclame, of contacten via sociale media. Er is echter nog weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen mediagebruik enerzijds en school en vrije tijd anderzijds. Daarin voorziet deze *Monitor Jeugd en Media*.

De monitor gaat over de manier waarop kinderen (van 10 t/m 12 jaar) en jongeren (van 13 t/m 18 jaar) media gebruiken voor school en vrije tijd. Met name: hoe hun mediagebruik zich verhoudt tot dingen als leren, huiswerk maken, sociale contacten en gezondheid. In hoeverre hebben ze baat bij media of juist niet?

Terminologie

Onder 'media' wordt in dit rapport verstaan:
- de hardware, zoals: PC, laptop, tablet, smartphone, mp3-speler en tv;
- applicaties, zoals: Facebook, YouTube, Instagram en WhatsApp;
- tv-programma's, zoals: het Jeugdjournaal en het gewone journaal;
- muziek in alle vormen: mp3'tjes, video-clips, Spotify, radio, etc.;
- traditionele media, zoals: boeken, tijdschriften, kranten en bioscoopfilms.

Al snel werd duidelijk dat 'jongeren' geen homogene groep vormen qua mediagebruik, en dat er soms grote verschillen zijn per leeftijd, geslacht, en onderwijsniveau. In de hier gepresenteerde onderzoeksresultaten wordt dat dus systematisch beschreven.

Daar waar het leeftijdsverschil er niet toe doet, zal vanaf nu de term 'jongeren' gebruikt worden (in plaats van 'kinderen en jongeren').

Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestond uit een vragenlijst die online is afgenomen, statistische analyses, en interpretaties van de resultaten.

Het vooronderzoek, bedoeld voor het opstellen van de vragenlijsten, bestond uit:
- een literatuurstudie, waarin de voorgaande onderzoeken zijn geïnventariseerd en samengevat;
- twee focusgroep-gesprekken, met in totaal 16 leerlingen van het Spinoza Lyceum in Amsterdam (onderbouw en bovenbouw).

Het veldwerk werd uitgevoerd van 15 t/m 22 april 2015 door TNS Nipo, volgens de zogenaamde CAWI-methode (Computer-assisted web interviewing). In totaal hebben 1.741 van de uitgenodigde 3.000 respondenten (kinderen en jongeren van 10 t/m 18 jaar) de vragenlijst ingevuld. Het respons-percentage bedroeg 58%.

Vraag 23. Soms heb je veel huiswerk en is het nodig om je te kunnen concentreren. Heb jij een gouden tip voor anderen om niet afgeleid te worden door dingen die niets met school te maken hebben?

MEEST GENOEMD

'MOBIEL WEGLEGGEN' liefst ergens anders en/of ver

'Focus op het doel waarvoor je al het huiswerk voor maakt, jezelf slimmer maken en je je studie halen'

'Status instellen: Ben belangrijk huiswerk aan het maken - niet storen'

'Zet geen muziek op en zorg dat niemand bij je is en maak geen oogcontact met vrienden maar wel naar je vader of moeder'

'ZET JE MOEDER ER NAAST'

'Alles uit en op stil zetten en jezelf na een lange tijd leren belonen met wat leuks, hierdoor heb je motivatie om nog even door te gaan maar niet af geleidt te worden'

'NEE HELAAS'

De steekproef is getrokken uit het online panel van TNS Nipo, op basis van de ideaalcijfers voor leeftijd, geslacht, hoogst gevolgde opleiding, regio, en etniciteit. De netto-steekproef is herwogen op de genoemde kenmerken. De steekproef is daardoor representatief voor alle Nederlandse jongeren van 10 t/m 18 jaar.

De vragenlijst bevatte vragen over media, in relatie tot:
- bezit, gebruik en belang;
- contact met anderen;
- leren, huiswerk maken en ontspannen;
- schoolprestaties en de houding tegenover school;
- gezondheid;
- rol van de ouders.

Omdat sommige vragen veel antwoordmogelijkheden bevatten, wat té belastend zou kunnen zijn (en de nauwkeurigheid van de responses negatief zou kunnen beïnvloeden), zijn bij sommige vragen de antwoorden in tweeën gesplitst. Waarbij de ene helft van de respondenten de ene helft van de antwoordmogelijkheden kreeg, en de andere helft van de respondenten de overige antwoordmogelijkheden. Representativiteit en statistische betrouwbaarheid bleven hierbij gewaarborgd.

De analyse van de onderzoeksresultaten, en de bijbehorende rapportage, werden verzorgd door prof. dr. Peter Nikken, bijzonder hoogleraar Mediaopvoeding aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam.

Rapportage

De essentie van een 'monitor' is een systematische en controleerbare *beschrijving* van de stand van zaken. Vandaar dat het rapport geen aanbevelingen bevat. Wat niet wegneemt dat de onderzoeksresultaten zich heel goed lenen voor praktische toepassing. We laten dat echter grotendeels over aan de lezers zelf.

Helemáál waardevrij en 100% objectief kan een monitor natuurlijk nooit zijn. Al was het maar vanwege de selectie van onderwerpen, en de manier waarop de vragenlijsten zijn opgesteld. Daar liggen altijd keuzes aan ten grondslag, die per definitie subjectief zijn. Voor de onderhavige rapportage komen daar nog de volgende elementen bij: de dingen die de onderzoekers opvallend vonden (gemarkeerd met: 'Wat opvalt'), de – tentatieve – verklaringen die incidenteel gegeven worden, en de impliciete aanbevelingen wanneer het gaat over risico's. (Bijvoorbeeld: als het voortdurend binnenstromen van berichtjes een risico vormt voor de nachtrust van een kind, dan ligt het voor de hand om daaruit af te leiden dat het aanbevelingswaardig is om 's nachts de telefoon uit te zetten of in te nemen).

Met name de uitspraken bij de risico's gaan soms verder dan de data laten zien. Daar hoort eigenlijk een gedegen theorie bij, die een (aantoonbare) relatie legt tussen de risico's en de data. Die theorie is nu niet expliciet voor de lezer. Voor een volgende monitor ligt daar dus ruimte voor versterking.

Het onderhavige rapport is dus een eerste stap in de ontwikkeling van een nóg betere monitor over jeugd en media. We houden ons aanbevolen voor uw suggesties!

Portretten

Het rapport bevat tien portretten van jongeren en de manier waarop digitale media een rol spelen bij hun huiswerk. De portretten werden gemaakt door dr. Pauline Van Romondt Vis, als onderdeel van een kwalitatief onderzoek naar het gebruik van digitale media door jongeren.

INTERVIEWS MET TIEN JONGEREN

15 jaar

Facebook en Gmail staan open, voor huiswerkoverleg

Timo's cijfers zijn niet zo best. Te laag om over te gaan; zoals gebruikelijk. Maar elk jaar maakt hij een eindspurt en dan gaat hij toch over.

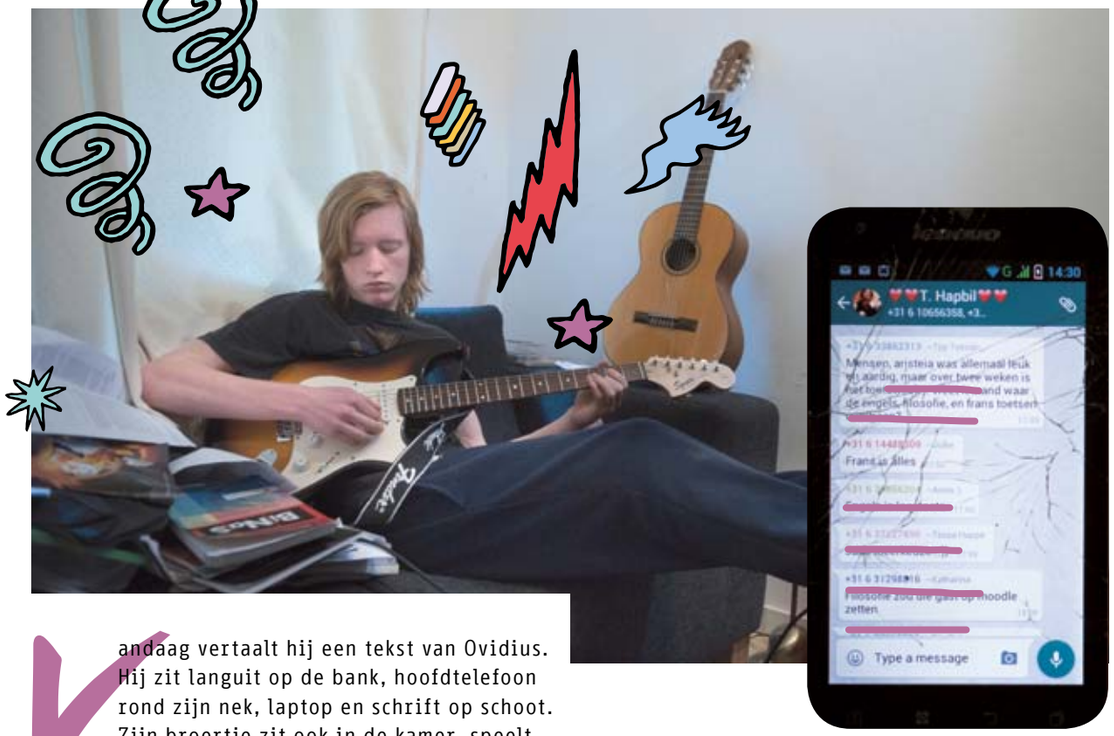

Vandaag vertaalt hij een tekst van Ovidius. Hij zit languit op de bank, hoofdtelefoon rond zijn nek, laptop en schrift op schoot. Zijn broertje zit ook in de kamer, speelt een online game, en praat soms met medespelers. Meestal luistert Timo naar rustige muziek op Spotify, maar nu is hij vergeten een playlist te maken. (Beetje afgeleid door de onderzoeker, zegt hij later.)

Facebook en Gmail staan open, voor huiswerkoverleg met klasgenoten. Op Facebook heeft de klas een groep. Daar staat het huiswerk, worden aantekeningen gedeeld, stellen klasgenoten vragen over de stof, en geven ze elkaar tips.

TIMO - GYMNASIUM 4
(categoraal gymnasium)

Voordat hij begint, kijkt Timo nog even of er berichtjes zijn. Drie spelletjes-verzoeken. Maar daar gaat hij niet op in. "Als ik eenmaal mijn schrift met Latijn voor me heb, dan ben ik al heel ver gekomen met dat ik eindelijk iets doe, en dan ga ik meestal gewoon door."

Timo opent twee documenten op zijn laptop.

Voordat hij begint, kijkt Timo nog even of er berichtjes zijn. Drie spelletjes-verzoeken. Maar daar gaat hij niet op in

Een met een vertaling van een klasgenoot, en een met een vertaling die hij online heeft gevonden. Met uitleg over naamvallen, tijden en woordsoorten. In het schrift dat hij ook op schoot heeft, staat de tekst van Ovidius, met lijntjes voor de Nederlandse vertaling. Hij heeft geen woordenboek bij de hand, want de woorden had hij al eerder uit zijn hoofd geleerd. Hij gebruikte daarvoor Wrts.nl en Woordjesleren.nl, waar zijn klas de woordenlijsten op heeft gezet.

Digitale media zijn belangrijk voor Timo om informatie over huiswerk te delen. Ze zorgen ervoor dat de klasgenoten kunnen samenwerken, en een gemeenschap vormen. Daarnaast gebruikt hij digitale media ter ondersteuning van het leren.

16 jaar

Digitale nieuwsbladen: handig als je niet goed kunt zien

Jurre zit in het laatste jaar van een school voor moeilijk lerende kinderen. Meestal heeft hij geen huiswerk, maar nu is hij aan het leren voor zijn certificaat.

Zijn 'leerroute 4' leidt niet op voor een diploma maar voor een certificaat.

Als hij slaagt voor zijn examen, kan hij aan de slag in de horeca. Jurre vindt leren niet leuk, maar hij is wel erg trots dat hij het doet.
Hij heeft een paar blaadjes waarop alles staat wat hij moet weten: de ingrediënten voor tomaten-groentesoep, de bereiding, en wat hij moet doen om de keuken netjes en hygiënisch te houden. Al een aantal weken lang, elke avond voor het slapen gaan, leest Jurre de blaadjes, om alles uit zijn hoofd te leren. Zo herhaalt hij iedere avond de stof.

Op school maakt Jurre wel gebruik van digitale media, onder andere zijn tablet. Daarop downloadt hij 'nieuwsbladen' van Nieuwsbegrip.nl, met teksten en vragen. Omdat Jurre niet goed kan zien, en je de nieuwsbladen kunt vergroten, is dat veel handiger dan lessen op papier. Eigenlijk zou hij willen dat zijn tablet de teksten ook voorleest, maar dat kost extra geld en het is nog niet duidelijk of dat er is.

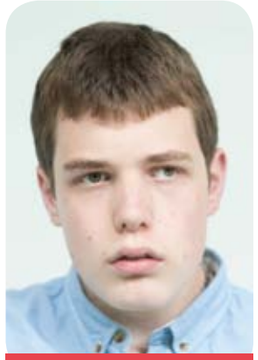

JURRE - VSO ZML, EINDJAAR
(voortgezet speciaal onderwijs, cluster 3)

Hij gebruikt zijn tablet ook vaak om een berichtje naar zijn mentor te sturen als hij vragen heeft over school. Dat vindt hij prettig, want hij wil haar liever niet bellen. Zo kunnen ze werk en privé gescheiden houden. En met Google kan hij dingen opzoeken als hij iets niet snapt, bijvoorbeeld over het nieuws. Hij zoekt dan meestal filmpjes van het Jeugdjournaal, of het gewone Journaal, omdat daarin gesproken wordt. Luisteren is makkelijker voor hem dan lezen.

Jurre gebruikt zijn tablet ook voor sociale media, maar op school zet hij dan het geluid uit, zodat hij niet wordt afgeleid. Hij is mede-beheerder van de klassenpagina op Facebook.

Jurre vindt zijn tablet fijner dan de laptop, of iets anders, omdat dat tablet echt van hem is. Hij is er ontzettend blij mee. Het enige nadeel is dat zijn tablet een beetje traag is. Jurre vindt het wel tijd voor een nieuwe. En hij zou willen dat er een app was die hem een berichtje stuurt als het eerste uur uitvalt. Zodat hij wat langer in bed kan blijven liggen. 👍

Omdat Jurre niet goed kan zien, en je de nieuwsbladen kunt vergroten, is dat veel handiger dan lessen op papier

14 jaar

Google Drive en WhatsApp om samen te werken

“Nou, dit heb ik normaal echt nooit!” Jesse kan zijn huiswerk voor natuurkunde niet vinden. Het zou op een foto op zijn smartphone moeten staan.

Een foto van het digiboard, gemaakt tijdens de natuurkundeles, maar laatst zijn al zijn foto’s per ongeluk gewist. “Normaal heb ik dus een foto op mijn telefoon. Maar die is dus weg, en het is zo’n gedoe om met mijn telefoon naar Google Drive te gaan.” Op Google Drive staat de studiewijzer, met daarin alles wat Jesses klas voor een bepaalde periode moet doen. Jesse heeft ook nog een papieren agenda (vindt hij veel fijner), maar die heeft hij deze keer nu net niet gebruikt.

Eindelijk vindt hij het huiswerk, en schrijft hij het over in zijn schrift. Hij opent zijn boek en gaat de opdrachten maken. Het merendeel van zijn huiswerk maakt Jesse met boeken en schriften. Maar soms, als hij iets niet begrijpt en er met het boek niet uitkomt, gebruikt hij het internet om dingen op te zoeken. Bijvoorbeeld filmpjes op YouTube, zoals de Wiskundeacademie (“Je wiskundedocent met een pauzeknop”). Omdat hij de uitleg van zijn eigen leraar meestal wel begrijpt, kan hij dus ook beoordelen of die filmpjes en websites wel kloppen.

Terwijl het liedje afspeelt, lichten de bijbehorende toetsen op

Jesse gebruikt internet ook voor zijn muziekhuiswerk. Vooral YouTube-instructiefilmpjes voor het oefenen op zijn elektrische piano. Terwijl het liedje afspeelt, lichten de bijbehorende toetsen op. Boven de toetsen lopen de noten naar beneden, zodat je het verloop kunt volgen. Een soort Klavarskribo 2.0. Jesse speelt een filmpje af, pauzeert het, speelt het na, gaat terug naar een eerder stukje, speelt ook dat na, en legt daarna de iPad weer weg.

Voor opdrachten moet Jesse vaak samenwerken met klasgenoten, en dan is Google Drive handig om gezamenlijk aan teksten te werken. Via WhatsApp bespreken ze wat iedereen moet doen.

JESSE - GYMNASIUM 3
(gymnasium-afdeling van vwo-school)

De lagere klassen zijn iPad-klassen. Sommige van Jesses klasgenoten waren jaloers, maar Jesse zelf zag het gebruik van iPads niet zo zitten. Hij vindt dat je er hoofdpijn van krijgt. Bovendien is het onhandig wanneer álles digitaal wordt aangeboden, omdat het lang niet altijd goed werkt. Jesse beschouwt digitale media een mooie aanvulling bij het leren, maar voor hem vervangen ze niet de interactie met zijn docenten, of het gebruik van boeken en schriften. 👍

CHARLOTTE

15 jaar

Woordjes leren met Wrts.nl

Charlotte gaat drie dagen in de week naar huiswerkclub. Ze is blijven zitten in de 2e, en heeft soms moeite zich te concentreren.

CHARLOTTE - HAVO 3

Op de huiswerkclub moet ze haar mobiel inleveren, en werkt ze in periodes van 50 minuten achter elkaar, met 10 minuten pauze. Als ze thuis huiswerk maakt, gaat ze meestal eerst even wat eten, drinken en misschien een beetje tv-kijken voor ze begint. Tenzij ze heel veel moet doen.

De digitale boeken zijn vooral handig als extra, maar niet als vervanging

Nu zit Charlotte thuis in de woonkamer met een cappuccino en wat koekjes, haar agenda, boeken, pennenzak, en smartphone. Die staat op stil. Charlotte maakt haar huiswerk heel nauwkeurig. Ze is aan het leren voor een schriftelijke overhoring Nederlands, en voor een repetitie Frans. Voor Frans beschrijft ze hoe de *imparfait* gemaakt wordt, met voorbeelden. Ze oefent de werkwoordsvormen op papier (met een blaadje op de Nederlandse woordjes; wat ze niet weet, markeert ze.) Wanneer ze vindt dat ze alles goed genoeg kent, test ze zichzelf via Wrts.nl. De bijbehorende woordenlijst heeft ze zelf aangemaakt.

Wat eigenlijk niet nodig was, omdat er voor alle gangbare lesmethodes al woordenlijsten beschikbaar zijn, maar Charlotte vindt het prettig om zo te werken. “Zo leer ik het beter.”

Sommige schoolboeken heeft Charlotte zowel digitaal als op papier. De echte boeken vindt ze fijner om mee te werken. Ze wil ook niet alleen maar uitleg via een filmpje. De digitale boeken zijn vooral handig als extra, maar niet als vervanging. Noch als vervanging van het papieren boek, noch als vervanging voor de uitleg van de docent.

Charlotte vindt het handig om naast haar agenda een planboekje te hebben. Daarin noteert ze welk huiswerk ze wanneer gaat doen. En wanneer ze welke boeken mee naar school moet nemen. Maar ook om haar huiswerk te spreiden over de week, en dingen op tijd af te hebben. Dat geeft haar rust. 👍

13 jaar

Digitale boeken op de iPad

Meestal maakt Lars zijn huiswerk op zijn kamer. Hij heeft een hoogslaper, met een bureau daaronder. Daar staat een computer (voor spelletjes) en een DJ-control-panel.

Hij draait wel eens op feestjes in het buurthuis. Ook heeft hij tekeningen en kaartjes aan de muur hangen. Lars werkt veel met de iPad. Iedereen op school heeft er een. Veel van zijn boeken, en veel van zijn opdrachten, staan erop. En soms gebruikt hij 'm om filmpjes van de leraar te kijken, als hij dingen voor techniek of handvaardigheid moet maken. De leraar heeft een eigen website, met instructiefilmpjes. De leerlingen kunnen dan nadoen wat ze gezien hebben. Heel handig is dat.

Soms gebruikt Lars ook wel eens Google, bijvoorbeeld om de verhouding tussen liter, centiliter, en deciliter te achterhalen. Maar meestal vraagt hij het – tijdens de les – aan de docent, of gaat hij – thuis – naar zijn vader voor hulp. Zijn vader helpt hem met overhoren, of neemt samen met zijn zoon de belangrijkste dingen uit het boek door.

Nu gaat Lars economie maken. Hij gaat naar de digitale boekenplank, en opent het digitale boek op zijn iPad. Wanneer hij bij de oefeningen komt, pakt hij zijn schrift uit zijn tas, en schrijft hij de antwoorden in het schrift. Lars zegt dat hij best goed in economie is, en is dan ook snel klaar.

LARS - VMBO, 2E KLAS

Daarna gaat hij rekenen. Dat doet hij op de iPad, met het programma *Score* (een oefenprogramma voor taal en rekenen. In dit geval voor rekenen.) Hij moet allerlei vermenigvuldigingen en breuken doen. Wanneer het programma zegt dat dat mag, gebruikt Lars zijn rekenmachine. Er zit ook een rekenmachine in het programma zelf, maar dat vindt hij niet handig, want dan moet hij van programma wisselen.

Soms gebruikt Lars ook wel eens Google, bijvoorbeeld om de verhouding tussen liter, centiliter, en deciliter te achterhalen

Lars laat zien hoe *Score* werkt, hoeveel punten hij al heeft gehaald, en hoe lang hij erover gedaan heeft. Zijn school heeft nu nog een proefabonnement, maar Lars hoopt dat ze het blijven gebruiken, want hij vindt het fijn om ermee te werken. 👍

FYNN

13 jaar

Antwoorden controleren via Magister

Als Fynn huiswerk moet máken, doet hij dat meestal aan tafel, in de woonkamer. Maar als hij moet leren, zit hij liever op zijn eigen kamer.

FYNN

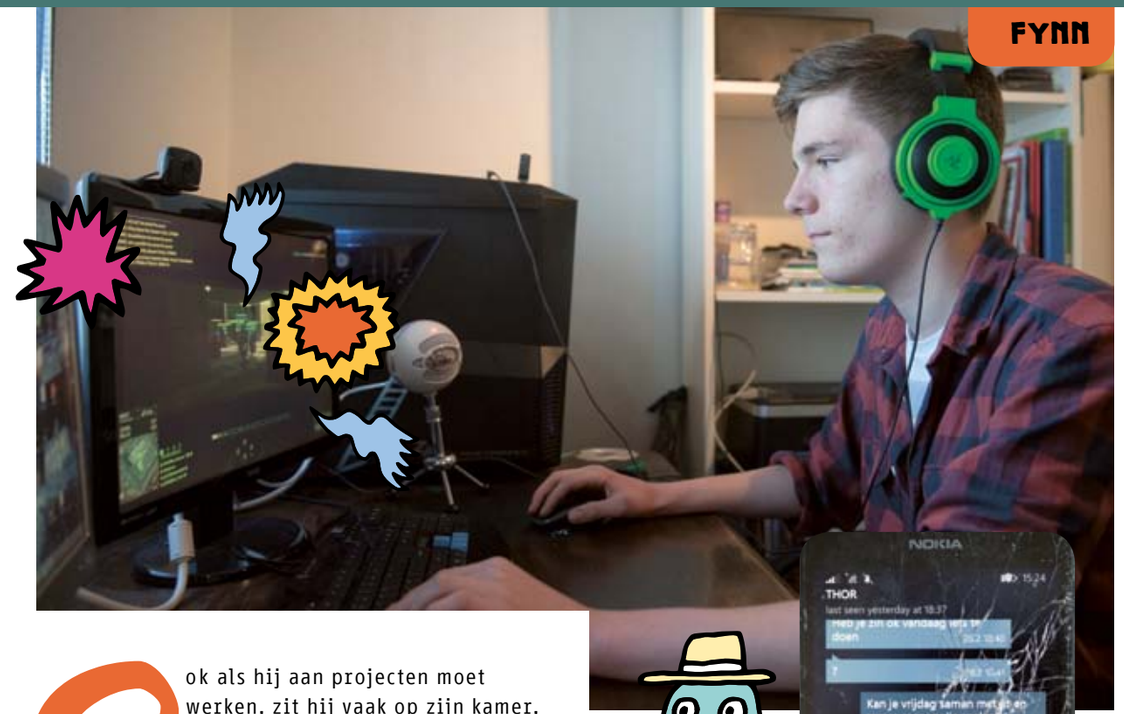

Ook als hij aan projecten moet werken, zit hij vaak op zijn kamer, omdat hij dan dingen moet opzoeken op zijn computer.
Nu doet hij wiskunde, en zit hij aan de eettafel in de woonkamer. Daar is hij minder geneigd om spelletjes te gaan spelen op zijn computer. Voor zich: zijn wiskundeboek, zijn wiskundeschrift, en een glas water. Rechts: zijn geschiedenisboek en zijn geschiedenisschrift. Links: zijn tablet en zijn smartphone.

Zijn smartphone ligt ondersteboven, en staat nog op stil vanwege school. Hij is vergeten hem weer aan te zetten. Waardoor hij niet heeft gemerkt dat zijn moeder heeft gebeld. Wanneer zij halverwege het onderzoek thuiskomt, vraagt ze hem hoe zijn dag is geweest, en of hij iets wil eten of drinken. Ook vraagt ze wat voor huiswerk hij aan het maken is, en of ze hem misschien ergens mee kan helpen.

FYNN - BRUGKLAS VWO

Fynn geeft zijn moeder kort antwoord, en blijft ondertussen rustig doorwerken aan zijn wiskunde. Deze week heeft hij een repetitie, en nu maakt hij een diagnostische toets om te kijken wat hij wel en niet snapt.

Zijn smartphone ligt ondersteboven, en staat nog op stil vanwege school

De docent heeft de antwoorden van de diagnostische toets op Magister gezet, zodat de leerlingen kunnen zien of ze het goed hebben gedaan. Fynn schrijft de sommen over uit zijn boek, en rekent ze uit. Eerst doet hij dat allemaal uit zijn hoofd, met wat aantekeningen in de kantlijn. Later, wanneer de sommen moeilijker worden, gebruikt hij zijn rekenmachine. Tenslotte controleert hij de antwoorden op Magister.

14 jaar

Opdracht per ongeluk verwijderd

Asmae en Vera zijn druk aan het praten. Vera vertelt dat ze volgende week tien toetsen heeft. “Wat voor toetsen heb je dan?” vraagt Asmae. “Want de mijne heb ik al gehad.”

Asmae en Vera zitten in de tweede. Soms zitten ze bij elkaar in de klas. Asmae doet atheneum en Vera havo, maar op hun school zitten verschillende niveaus soms bij elkaar.

In de gemengde uren doen ze veel creatieve projecten, waarin ze moeten samenwerken. In de lessen van hun eigen niveau draait het meer om de inhoud, zoals grammatica. Hun huiswerk heeft soms overlap, en voordat ze aan hun werk beginnen, bespreken ze alles wat ze moeten doen voor de komende tijd.

Terwijl ze door hun agenda’s bladeren, en de opdrachten op hun iPads openen, herinneren ze elkaar eraan wat ze nog moeten doen, vergelijken ze wat ze al af hebben, hoe de opdrachten gedaan moeten worden, of er nog foto’s bij moeten, waar ze die kunnen vinden, en wat er al of niet goed ging.

Vera had haar opdracht per ongeluk verwijderd, en moest hem weer opnieuw doen. Nu is hij wel beter geworden, vindt ze. Asmae vertelt dat ze twee boeken over het interbellum in de openbare bibliotheek heeft gevonden, waar superveel handige informatie in stond, die ze niet in hun iBook had kunnen vinden.

Vera had haar opdracht per ongeluk verwijderd, en moest hem weer opnieuw doen

De school van Asmae en Vera werkt met iPads, waar ze al hun opdrachten op maken. De docenten werken met *iTunes U* (de ‘U’ van ‘university’) waarin ze extra informatie aanmaken over de onderwerpen die ze in de klas behandelen.

Ondanks het feit dat ze op een iPad-school zitten, gebruiken Asmae en Vera fysieke aantekeningen. Dat vinden ze handiger. Ze hebben ook een (papieren) boekje met samenvattingen van de lessen. Ook dat is handig, want tijdens schooltijd mag de iPad de klas niet uit, en ze vinden het vervelend om de iPad uit hun tas te halen in de tram. Zo kunnen ze toch nog even leren, als dat nodig is.

LYNN

13 jaar

Magister is een beetje irritant bezig

De kamer waarin Lynn haar huiswerk maakt, is knus. Hij hangt vol met foto's van vriendinnen en familie, posters van sterren, tekeningen, en aapjes.

LYNN

Ze wil apenverzorgster worden, en daarom zit ze op de groene school. Ze is van plan om de richting 'dier' te kiezen, maar nu zit ze nog in de eerste, en moet ze ook vakken zoals techniek doen, die ze niet leuk vindt. Ze heeft bokalen en lintjes van de sporten die ze beoefent.

Op haar bureau ligt een laptop. Maar die gebruikt ze niet voor haar huiswerk, omdat ze alles op papier – in haar werkboek of haar schrift – maakt. Alleen ICT en rekenen doet ze op de computer, maar daar heeft ze nooit huiswerk voor. Dat doet ze alleen op school. Heel af en toe zoekt ze iets op via Google.

Ze heeft wel haar telefoon bij de hand om met vriendinnen te appen als ze iets niet begrijpt. Maar vooral ook om op Magister te kijken wat haar huiswerk is. Alleen wil dat niet echt lukken. "Magister is een beetje irritant bezig," zegt Lynn. Dat heeft ze wel vaker. Meestal lukt het uiteindelijk wel, maar soms werkt haar moeders telefoon beter, of de computer boven.

LYNN - VMBO, 1E KLAS

Lynn heeft huiswerk voor Nederlands. Maar als ze in haar werkboek kijkt, blijkt ze het al af te hebben. Ze stopt haar map met het werkboek terug in haar bureaulade. Dan heeft ze nog een beetje

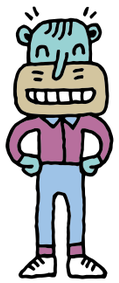

Ze heeft wel haar telefoon bij de hand om met vriendinnen te appen als ze iets niet begrijpt

Techniek, maar ook daar had ze het meeste al van in de les gedaan. Ze hoeft nog maar één pagina te maken, dus ook dat werkboek gaat terug in de la.

Voor de meeste vakken lukt het Lynn om haar huiswerk af te hebben in de les, maar Engels is een uitzondering. Nu heeft ze een toets daarvoor. Ze pakt haar boek en werkboek, en gaat zinnetjes, woordjes en grammatica leren. Alles op papier. Zonder digitale hulpmiddelen. 👍

JUAN

17 jaar

Rekenen oefenen met 'Score'

Binnenkort heeft Juan een toets Engels, dus begint hij alvast met leren. Hij zit op zijn eigen kamer, waar hij meestal zijn huiswerk maakt.

In de gemeenschappelijke ruimte van zijn begeleid-wonen-groep is het vaak te druk. Vanwege de vakantie zijn veel kinderen naar huis. Daardoor is het nu rustiger. Normaal is het een stuk drukker.

Klasgenoten gebruiken Wrts.nl om woordjes te leren, maar Juan niet.

Met zijn boek op schoot kijkt Juan eerst naar het Engels, dan naar het Nederlands, en vervolgens heen en weer. In de eerstvolgende les zal hij zich laten overhoren door zijn leraar. En als dat goed gaat, maakt hij daarna de toets. Net als de meeste kinderen in zijn klas.

Zijn klasgenoten gebruiken Wrts.nl om woordjes te leren, maar Juan niet. Hij heeft het een jaar geprobeerd, maar hij vond het maar niks. Hij haalde er ook slechtere cijfers mee, en daarom is hij ermee gestopt.

JUAN - VMBO, 3E KLAS (SPECIAAL ONDERWIJS, CLUSTER 3

Voor biologie heeft hij een ander systeem. In het boek staan zeven onderwerpen met basisstof. Op de eerste dag leert hij de eerste basisstof. Op de tweede dag leert hij de tweede basisstof, en herhaalt hij de eerste. Op de derde dag leert hij de derde basisstof, en herhaalt hij de eerste twee. Enzovoorts. Hij begint dus acht dagen van tevoren, zodat hij op de laatste dag alles nog een keer herhaalt.

Vroeger deed hij het anders. Toen begon hij meteen alles te leren, zodra hij het had opgekregen. Maar dat werkte niet goed. Dan vergat hij allerlei dingen omdat hij teveel ineens leerde. Vervolgens is hij dingen gaan proberen, en uiteindelijk is hij op deze methode uitgekomen. Die hij nu toepast voor alle leervakken.

Voor school gebruikt Juan eigenlijk geen computer, behalve voor rekenen (met Score) en voor zijn Nederlandse boekverslagen. Dat laatste moet wel, lacht hij, omdat zijn handschrift niet te lezen is. Bovendien kan hij dan extra informatie opzoeken over het boek en de auteur. Zijn boekverslagen maakt hij het liefst thuis, bij zijn ouders, waar hij één dag in de week is. Daar hoeft hij de computer niet te delen, zoals in de woongroep. Daar is zijn computertijd beperkt. 👍

KWANTITATIEF ONDERZOEK

Hoe gebruiken kinderen en jongeren media voor school en vrije tijd? Hoe verhoudt dit mediagebruik zich tot leren, huiswerk maken, sociale contacten en gezondheid? In hoeverre hebben ze baat bij media of juist niet?

IS JOUW TELEFOON EEN SMARTPHONE?

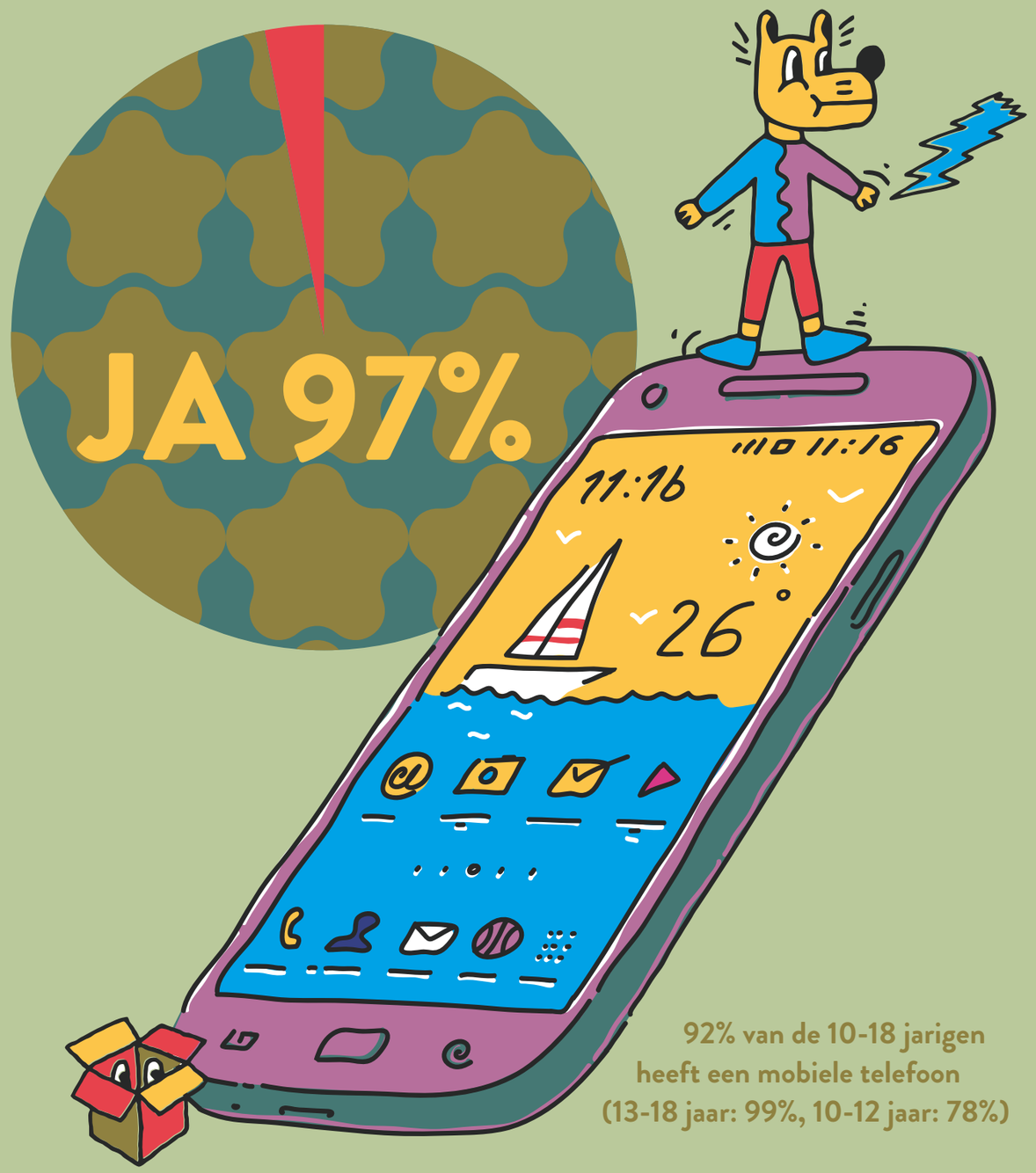

92% van de 10-18 jarigen heeft een mobiele telefoon (13-18 jaar: 99%, 10-12 jaar: 78%)

Beeldscherm-media

Onderzocht werd:
- hoe vaak de verschillende soorten beeldscherm-media gebruikt worden;
- welke beeldscherm-media de respondenten zelf bezitten.

Gebruik

De **mobiele telefoon** wordt verreweg het vaakst gebruikt, gevolgd door de **televisie**. De meeste jongeren gebruiken deze apparaten elke dag. Onderaan staat de **e-reader**, die bijna nooit gebruikt wordt (zie Figuur 1).

Figuur 1 – Gebruik van beeldscherm-media

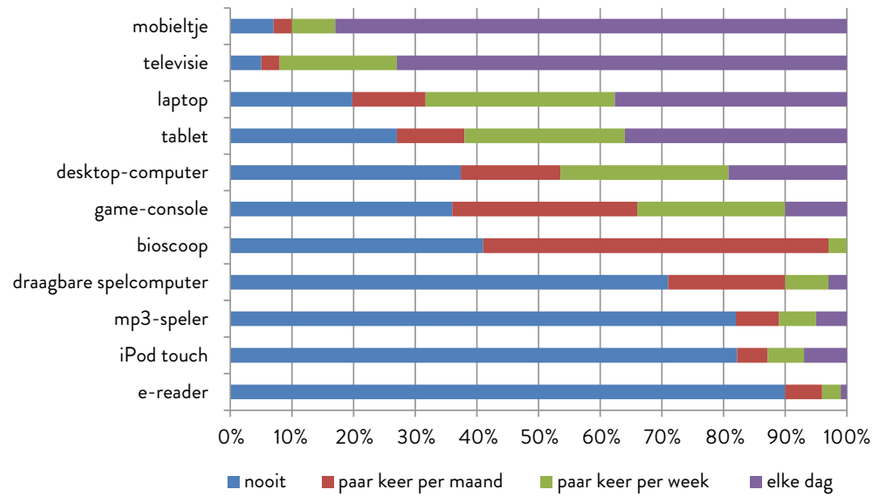

Laptop en **tablet** staan op plaats drie en vier. Ongeveer een derde van de respondenten gebruikt deze apparaten dagelijks, en eveneens een derde gebruikt ze af en toe.

Desktop-computer, game-console en bioscoop zitten in de middenmoot; ongeveer 4 van de 10 jongeren gebruiken deze media helemaal nooit. En tenslotte: draagbare spelcomputers (*handhelds* zoals de ooit zeer populaire Nintendo DS), iPod Touch, mp3-spelers en e-readers worden door maar weinig jongeren gebruikt.

Wat opvalt: de mobiele telefoon (veelal een smartphone) wordt inmiddels het meest gebruikt, en de desktop-computer (PC of Mac) raakt in onbruik.

Het gebruik van de verschillende beeldschermen hangt nauw samen met het eigen bezit ervan. Gemiddeld hebben Nederlandse jongeren bijna 4 verschillende media in eigen bezit. Dat zijn meestal ook de apparaten die ze frequent gebruiken.

Bezit

- bijna alle jongeren (92%) hebben een eigen mobieltje, en inmiddels is dat bijna altijd een smartphone;
- slechts 3% van de eigen mobieltjes is op dit moment een gewone telefoon (voor bellen en sms'en, dus zonder internet);

- de helft van de jongeren heeft een eigen laptop (58%), een eigen televisie (54%), een eigen game-console (53%), of een eigen tablet (49%);
- een kwart van de jongeren heeft een eigen desktop-computer;
- een derde van de jongeren heeft een draagbare spelcomputer.

Verschillen per leeftijd: vooral kinderen van 10 t/m 12 jaar hebben soms nog geen mobiele telefoon (22%) of alleen maar een 'oude', zonder smartphone-faciliteiten (6%).

Dat betekent dat vooral basisschool-docenten er rekening mee moeten houden dat niet alle leerlingen een smartphone hebben, als deze docenten de smartphone willen inzetten voor onderwijsdoeleinden. Voor docenten van hogere onderwijs-niveaus is dit minder belangrijk, aangezien 99% van de 13- t/m 18-jarigen een mobiele telefoon heeft (waarvan slecht 2% een 'oude', zonder smartphone-faciliteiten).

WAARÓM ONLINE COMMUNICEREN?:

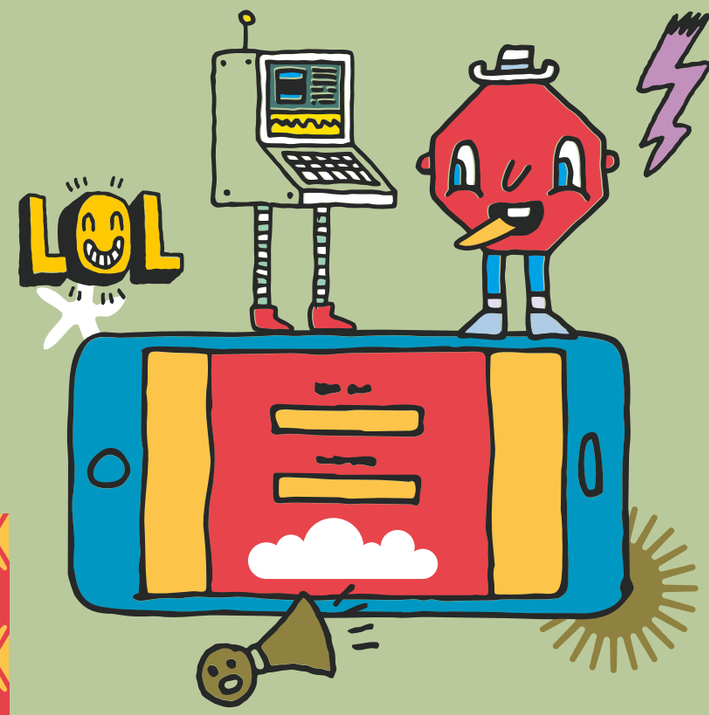

56% Handiger dan *face-to-face* contact

38% Ik kan makkelijker praten

15% Ik durf meer te zeggen

13% Ik voel me minder verlegen

10% Leuker dan *face-to-face* contact

60% van de jongeren zoekt vaak/regelmatig extra informatie op Google bij wat ze moeten leren.

60% van de jongeren gebruikt apps of websites met daarin roosters en cijfers.

45% van de jongeren gebruikt internet om zichzelf te overhoren (bijv. wrts.nl om woordjes te oefenen).

26% van de jongeren zoekt via YouTube extra uitleg over de lesstof.

Gedrukte media

Jongeren maken nog maar weinig gebruik van gedrukte media (zie Figuur 2). Let op: het percentage non-fictie boeken is ook erg laag. Kennelijk hebben de respondenten deze optie zodanig opgevat dat schoolboeken voor hen niet meetelden (wat ook de bedoeling was.)

Figuur 2 – Gebruik van gedrukte media

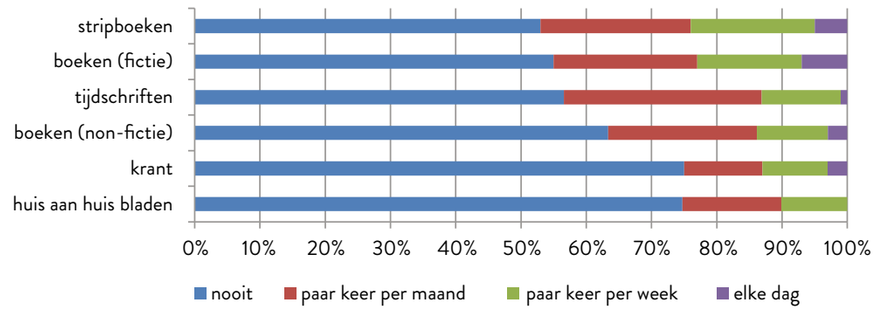

Bij alle soorten gedrukte media zegt minstens de helft van de respondenten dat ze die nooit gebruiken. Vooral kranten en huis-aan-huis bladen worden maar mondjesmaat gelezen. Stripboeken en fictie (romans), en in iets mindere mate tijdschriften en non-fictie boeken, worden door ongeveer 1 op de 3 jongeren maandelijks, wekelijks of dagelijks gebruikt.

Verschillen per geslacht: jongens en meisjes kijken evenveel televisie, maar voor andere media zijn er duidelijke verschillen:
- meisjes gaan vaker naar de bioscoop dan jongens;
- meisjes zijn veel meer bezig met hun smartphone dan jongens;
- meisjes bezitten ook iets vaker een eigen smartphone dan jongens;
- meisjes lezen print-media iets vaker dan jongens;
- meisjes maken wat meer gebruik van mp3-spelers, laptops en e-readers (en bezitten die ook iets vaker dan jongens);
- jongens zijn vaker in de weer met een vaste PC, en vooral ook met game-consoles en draagbare spelcomputers;
- jongens hebben veel vaker dan meisjes een eigen vaste PC en ook een spelcomputer;

Dat jongens meer kiezen voor computers en gamen, en meisjes meer voor lezen en apparaten die toegang geven tot sociale media, klopt met het beeld dat ook uit ander onderzoek [1] naar voren komt.

Verschillen per leeftijd:
- bijna alle jongeren van 13-18 jaar hebben een mobiele telefoon (99%), tegenover driekwart van de 10-12 jarigen (78%). Dat past bij de toenemende autonomie tijdens het opgroeien. Evenals: meer laptops bij het ouder worden, en iets vaker naar de bioscoop gaan;
- kinderen tot 12 jaar, die meestal nog basisonderwijs volgen maken meer gebruik van de televisie, draagbare spelcomputers, gameconsoles, en tablets.

1. Valkenburg, P. (2014). *Schermgaande jeugd: Over jeugd en media.* Amsterdam: Prometheus/Bert Bakker

Verschillen per onderwijsniveau:
- in het algemeen maken jongeren van het vmbo of de onderbouw van de havo meer gebruik van de televisie, tablets en game-apparaten;
- terwijl laptops en desktop-computers juist wat meer door jongeren in het hoger en wetenschappelijk onderwijs gebruikt worden. Die laatsten maken ook meer gebruik van gedrukte media, vooral kranten en tijdschriften.

Het belang dat aan media wordt toegekend

Jongeren gebruiken media zowel voor hun vrije tijd als voor schoolse activiteiten. Desgevraagd noemen jongeren gemiddeld 3,3 apparaten of media (waaronder ook gedrukte media) die voor hen belangrijk zijn om hun vrije tijd mee door te brengen, en gemiddeld 2,2 apparaten of media die ze niet voor school kunnen missen. Zie Figuur 3.

Figuur 3 – Mediagebruik voor vrije tijd en school

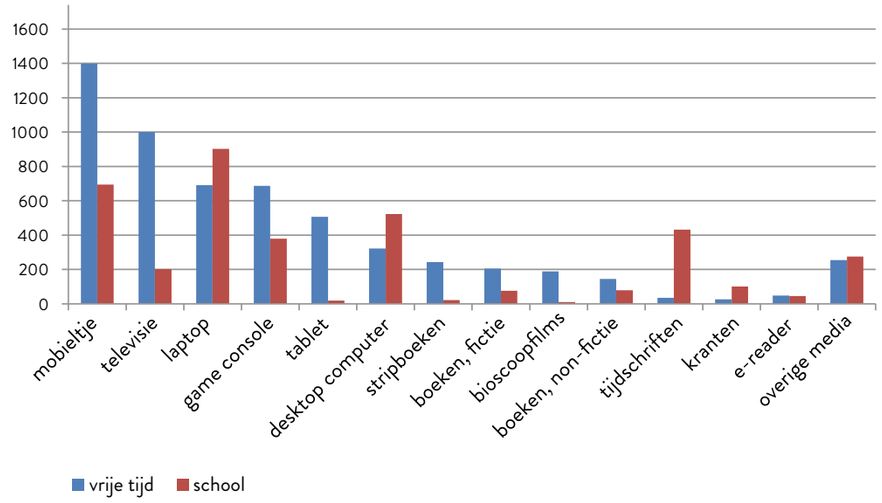

Figuur 3 toont het (absolute) aantal keren dat elk medium is genoemd voor school en vrije tijd, door de 1741 respondenten.

In lijn met de apparaten die ze bezitten, zeggen circa 8 op de 10 jongeren dat hun **mobieltje** belangrijk is om hun vrije tijd mee door te brengen. Zoals eerder gezegd vinden vooral meisjes dit een belangrijk apparaat.

Relatief veel jongeren (40%), waaronder opnieuw wat meer meisjes, zeggen dat hun mobieltje ook belangrijk is voor school, maar dit is beduidend minder dan voor het privégebruik.

Andere media die jongeren zowel voor school als voor hun vrije tijd belangrijk vinden, zijn de **laptop** en de **desktop computer**:
- gebruik voor school (52% laptop en 30% desktop computer);
- gebruik voor vrije tijd (40% laptop en 18% desktop computer).

De **tablet** wordt juist wat meer gebruikt voor privé dan voor school:
- 39% privégebruik tegenover 22% schoolgebruik.

Van de **gedrukte media**, zijn stripboeken, fictieboeken en tijdschriften relatief ook iets belangrijker voor vrije tijd dan voor school.

HOE VAAK GEBRUIK JE MEDIA?

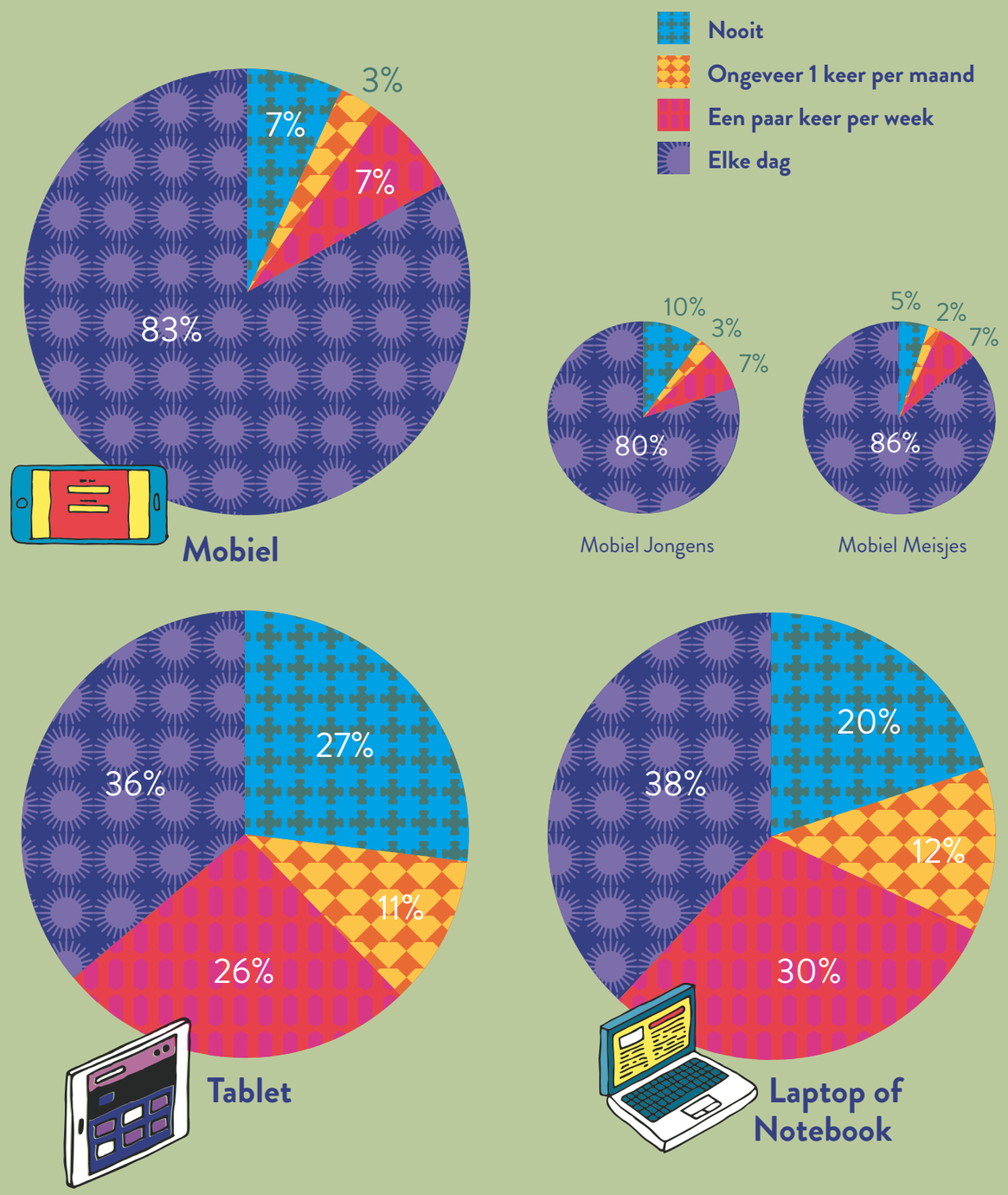

Een belangrijk medium dat jongeren hoofdzakelijk voor hun vrije tijd gebruiken, is de **televisie**. 6 op de 10 jongeren (57%) noemen het daar een belangrijk medium voor. Vooral meisjes vinden de televisie belangrijk voor zichzelf.

Andere relatief belangrijke media voor vrije-tijds-gebruik zijn:
- gameconsoles (29%);
- stripboeken (14%);
- bioscoopfilms (11%).

Wat opvalt: dat jongeren kennisboeken (non-fictie) wel kunnen missen voor hun vrije tijd, maar dat een relatief groot deel van hen dat niet kan voor hun schoolprestaties. 1 op de 4 jongeren vindt kennisboeken nuttig voor school. Jongeren verschillen hierin niet van mening, ongeacht geslacht en onderwijsniveau.

Of de respondenten bij 'non-fictieboeken' en/of 'kennisboeken' ook gedacht hebben aan hun leerboeken van school, is niet bekend. Wel duidt het resultaat erop dat jongeren (ongeacht geslacht en onderwijsniveau) boeken nog steeds een relatief belangrijk medium voor school vinden, en dat boeken complementair zijn aan digitale media (zoals smartphone, computer en laptop).

Verschillen per geslacht:
- meisjes noemden vaker tijdschriften en de bioscoop (voor hun vrije tijd);
- jongens noemden vaker game-consoles en stripboeken (voor hun vrije tijd).

Verschillen per leeftijd:
- oudere respondenten (13-18) noemen vooral de mobiel, laptop en bioscoop als belangrijke vrije-tijds-media;
- terwijl kinderen van 10-12 jaar meer belang hechten aan de *handheld* spelcomputers, tijdschriften en vooral ook stripboeken.

Verschillen per onderwijsniveau:
- onder hoger opgeleide jongeren zijn vooral laptops, fictieboeken, de krant en de bioscoopfilm populair, om de vrije tijd mee door te brengen;
- lager opgeleide jongeren verkiezen juist eerder de spelcomputer en de tablet.

Er ciculeren onder jongeren ongeveer 72 verschillende manieren waarop je WhatsApp kunt schrijven

w.app, WA, wahtapp, wahtsapp, wapp, watap, watch app, watchap, watchapp, wath app, wathap, wathsapp, wats ap, wats app, wats up, watsaap, watsap, watsapp, wats-app, watsappen, watshap, watshapp, watssap, watssapp, watsup, watt sap, watts app, watts up, wattsapp, wattsup, whapp, what app, what's app, whatapp, what's ap, whats up, whats upp, whatsaap, whatsap, whats'app, whats-app, whatsapp, whatsappen, whatss app, whats's app, whatssapp, whatsup, whatsupp, whatt ap, whatt's app, whattapp, whatts app, whattsap, whattsapp.

Whatsappen *of toch* whatsApp'en?

Is het whatsappen, whats'appen, whatsAppen of toch whatsap-pen? We hoeven niet te twijfelen: **'whatsappen'** staat alweer drie jaar in de Dikke van Dale.

Smartphone-toepassingen

Meisjes gebruiken meer apps (gemiddeld 13,8) dan jongens (11,2). Welke toepassingen zijn dat? Zie Figuur 4.

Figuur 4 – Smartphone-toepassingen

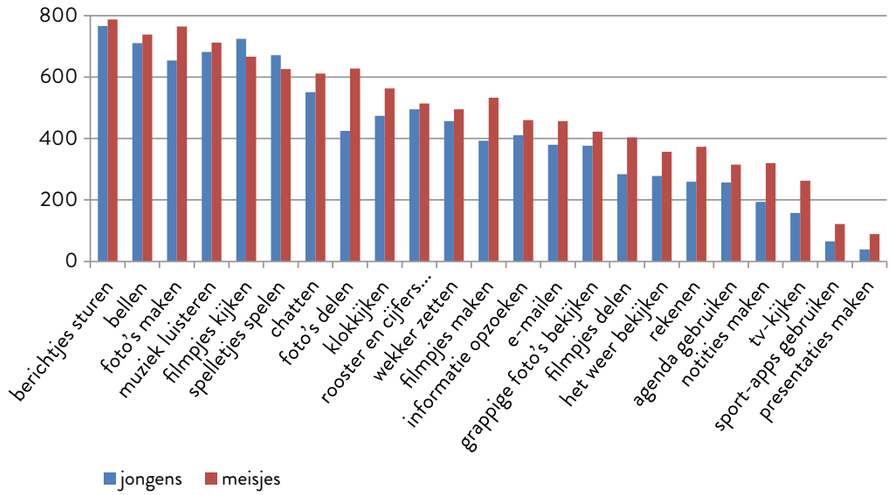

Zoals Figuur 4 laat zien, gebruiken de meeste jongeren hun smartphone vooral voor het versturen van berichtjes. Uit de (open) vraag welke applicatie ze beslist niet willen missen, werd duidelijk via welke kanalen ze hun berichten het liefst versturen. Antwoord: vooral via WhatsApp, gevolgd door Facebook en Instagram.

Wat opvalt: gewoon 'bellen' is nog steeds populair, getuige zijn tweede plaats op de reeks van smartphone-toepassingen.

Daarnaast gebruiken veel jongeren (75% -92%) hun smartphone voor:
- foto's maken;
- muziek luisteren;
- filmpjes kijken;
- spelletjes spelen.

Andere activiteiten waar minstens de helft van de jongeren hun smartphone voor gebruikt, zijn:
- chatten [2]
- foto's delen;
- de tijd checken en de wekker zetten;
- rooster en cijfers checken;
- filmpjes maken;
- informatie opzoeken;
- e-mailen.

2. Het verschil tussen 'chatten' en 'berichtjes sturen' is dat chatten *synchroon* verloopt (met live beurtwisseling, net als bij bellen) en dat het versturen van berichtjes *asynchroon* verloopt (waarbij de berichten tussentijds geparkeerd worden, en je eventueel kunt wachten met antwoorden, net als bij e-mail). Een voorbeeld van 'chatten' is de chat-functie van Skype (of de chat-functie van helpdesks, game-sites, community-sites, etc.). Voorbeelden van 'berichtjes sturen' zijn WhatsApp en sms. De onderzoekers erkennen dat het onderscheid niet heel duidelijk is, en ook de respondenten zullen het verschil misschien niet meteen gemaakt hebben.

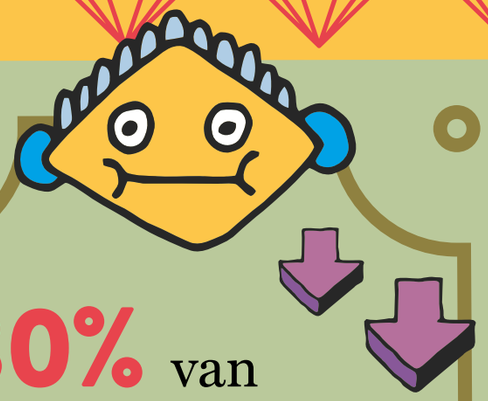

30% van de jongeren **zet bewust computer of mobieltje uit** om ongestoord tot rust te kunnen komen of te kunnen slapen...

32% van alle jongeren moet voor het slapen gaan hun **mobieltje en/of tablet inleveren**

Van alle apps die ze gebruiken geven jongeren aan vooral WhatsApp **NIET TE KUNNEN MISSEN** als functie op hun mobiel.

Ze gaan er serieus mee om; gebruiken het zowel praktisch (voor school) als ook voor ontspanning.

Verschillen per geslacht:
- zoals eerder gezegd: meisjes gebruiken bijna alle functies van hun smartphone vaker dan jongens;
- meisjes gebruiken hun smartphone veel vaker dan jongens voor ontspanning en vermaak, zoals foto's en filmpjes maken, en die delen met vrienden;
- meisjes gebruiken hun smartphone óók beduidend vaker (dan jongens) functioneel. Vooral voor rekenen en notities maken;
- jongens kijken vaker naar filmpjes dan meisjes;
- jongens spelen iets minder spelletjes dan meisjes.

Wat opvalt: dat meisjes hun smartphone vaker (dan jongens) ook *functioneel* gebruiken. Veel vaker zelfs. Dat nuanceert het stereotiepe beeld van giechelende meiden die alleen maar zitten te kwekken en te geinen met hun mobieltje.

Verschillen per leeftijd:
- jongeren van 13-18 jaar gebruiken bijna alle functies van de smartphone vaker dan jongere kinderen van 10-12;
- jongere kinderen kijken wel vaker tv-filmpjes via hun mobieltje;
- jongere kinderen spelen vaker spelletjes op de smartphone dan oudere kinderen.

Verschillen per onderwijsniveau:
- jongeren die een hogere opleiding volgen, gebruiken hun mobieltje vaker functioneel. Zoals: voor e-mailen, klokkijken, de wekker zetten, agenda kijken, weerbericht bekijken, notities maken, en informatie opzoeken;
- zoals we al eerder zagen bij andere apparaten, gebruiken lager opgeleide jongeren hun telefoon juist vaker voor ontspanning en vermaak, zoals spelletjes spelen.

Sociaal contact

Gevraagd werd hoe de respondenten het liefst contact onderhouden met vrienden. Mogelijkheden waren bijvoorbeeld: *face-to-face* contact, bellen, appen, mailen, skypen, etc. Er konden meerdere opties gekozen worden.

Wat opvalt: dat veruit de meeste jongeren het liefst *face-to-face* contact hebben.

De populairste contactvormen:
- 73% kiest groepsgewijs *face-to-face* contact (in een vriendengroep);
- 68% kiest individueel *face-to-face* contact (1-op1);
- eveneens 68% kiest het sturen van berichtjes.

Andere vormen om contact met anderen te onderhouden zijn beduidend minder populair:
- 22% zegt graag contact te onderhouden via Skype;
- 19% via Snapchat;
- 18% via Twitter of Facebook;
- 18% via ouderwets bellen;
- mailen, sms'en en communiceren via online game-community's worden het minst genoemd.

Verschillen per geslacht:
- meisjes zijn meer geïnteresseerd in sociaal contact dan jongens. Zowel via media (alle vormen, behalve online game-community's) als via *face-to-face* contact;
- áls er gebruik wordt gemaakt van communiceren via een game-community, betreft het vooral jongens. 22% van hen noemt dit een favoriete vorm van contact onderhouden met vrienden.

Verschillen per leeftijd:
- jongere kinderen (10-12) zeggen vaker *face-to-face* contact te prefereren (boven contact via sociale media) dan jongeren van 13-18;
- jongere kinderen (10-12) zeggen vaker dat ze het liefst contact hebben via een online community (zoals Habbo) dan jongeren van 13-18.

Verschillen per onderwijsniveau: jongeren in het hogere onderwijs-segment prefereren *face-to-face* contact boven contact via digitale media (zoals Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat en Skype).

Motiveringen voor contact via media

Gevraagd werd waaróm jongeren communiceren via media (als ze dat doen). De belangrijkste reden:
- 56% vindt het handiger dan *face-to-face* contact.

Daarnaast worden de volgende redenen genoemd (telkens ten opzichte van *face-to-face* contact):
- 38% vindt het makkelijker;
- 15% durft meer te zeggen;
- 13% voelt zich minder verlegen;
- slechts 10% zegt dat het leuker is.

Verschillen per geslacht: meisjes zeggen vaker dan jongens dat ze via media makkelijker communiceren, en omdat ze dan ook meer durven te zeggen.

Verschillen per leeftijd: jongeren van 13 -18 zeggen vaker dan jongere kinderen (10-12) dat ze het handig vinden, en dat ze dan makkelijker kunnen praten.

Verschillen per onderwijsniveau: jongeren in het hogere onderwijssegment zeggen vaker dan jongeren van lagere onderwijsniveaus dat ze het handig vinden. Daarentegen zeggen hoger opgeleide jongeren juist minder vaak dat het leuker is dan *face-to-face* contact.

Wat opvalt: dat vooral meisjes – en in iets mindere mate jongeren van 13-18 – dus profijt hebben van sociale media omdat het hun communicatie kan vergemakkelijken.

Vervelende ervaringen

Via sociale media kunnen jongeren vervelende ervaringen hebben. Welke zijn dat, en hóe vervelend zijn ze? Zie Figuur 5.

Figuur 5 – Hoe vervelend zijn negatieve ervaringen met sociale media?

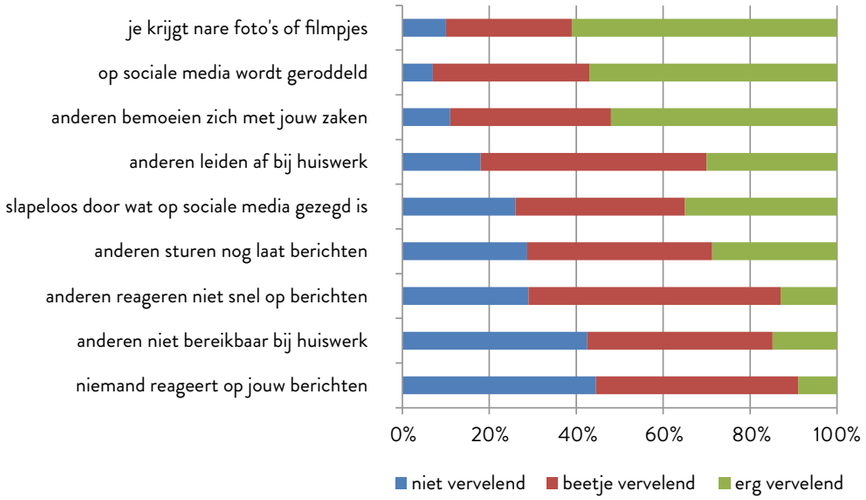

Het meest problematisch zijn dus:
- nare foto's en filmpjes;
- geroddel;
- bemoeizucht.

Ook vervelend, maar iets minder problematisch:
- afleiding door berichtjes;
- niet kunnen slapen of nog laat gestoord worden.

Wanneer anderen niet (of niet snel genoeg) reageren, of onbereikbaar zijn, vindt de helft van de respondenten dat vervelend. Dat betekent natuurlijk niet automatisch dat zij ook vinden dat het de norm is om altijd en overal bereikbaar te zijn.

Verschillen per geslacht: in het algemeen vinden meisjes vervelende ervaringen problematischer dan jongens. Vooral: nare foto's of filmpjes, roddelen, en niet (of niet snel genoeg) een reactie ontvangen.

Verschillen per leeftijd:
- kinderen van 10-12 zijn opvallend veel bezorgder dan jongeren van 13-18, over: nare foto's of filmpjes, afgeleid worden bij huiswerk, niet kunnen slapen, of 's avonds laat nog berichtjes krijgen. Mogelijk omdat dit soort ervaringen meer indruk maakt op jongere kinderen. Jongeren van 13-18 kunnen hier waarschijnlijk beter afstand van nemen;
- jongeren van 13-18 vinden het juist vervelender dan jongere kinderen (10-12) wanneer anderen niet snel reageren, of niet bereikbaar zijn bij het maken van huiswerk.

Verschillen per onderwijsniveau:
- bezorgdheid over de onbereikbaarheid van anderen bij het huiswerk maken, komt het meeste voor bij havo-leerlingen;
- last hebben van berichten die laat nog binnenkomen, komt het meeste voor bij jongeren die al studeren.

Mythes over sociale media

Jongeren hebben genuanceerde meningen over de rol van sociale media in het gewone leven. Veel genuanceerder dan je zou denken. De grote lijn: sociale media zijn belangrijk, maar ook weer niet zó belangrijk.

Wat opvalt: dat het onderzoek heel wat mythes ontkracht. Bijvoorbeeld: dat jongeren het normaal zouden vinden dat je ruzies via sociale media uitvecht. Dat vinden ze niet of nauwelijks. Of: dat sociale media onmisbaar zouden zijn voor een sociaal leven (zoals uitgenodigd worden voor feestjes, of om medeleerlingen beter te leren kennen). Ook dat blijkt nauwelijks het geval. Zie Figuur 6.

Figuur 6 – Opvattingen over sociale media

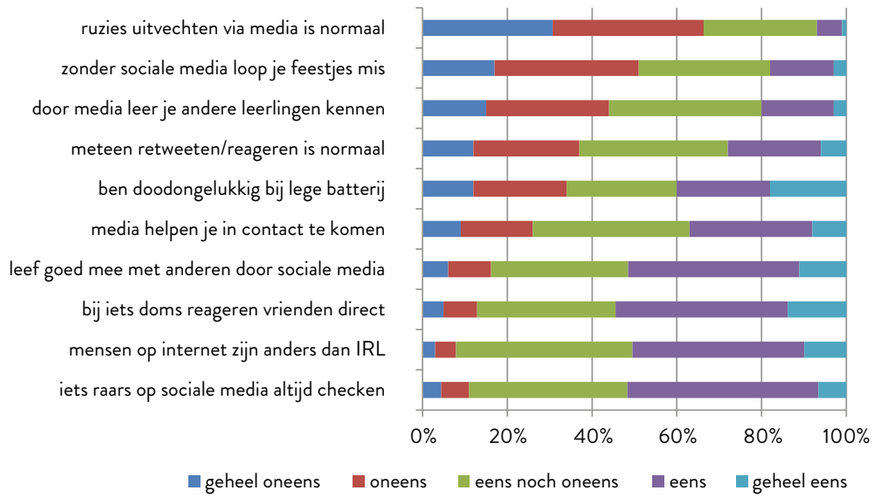

Een groot deel van de jongeren vindt het ook (helemaal) niet nodig om constant en overal via sociale media in contact te zijn, dat wil zeggen direct te reageren op anderen, of dat ze niet zouden kunnen leven als de batterij van hun smartphone, tablet of laptop leeg is. Bijna 40% tot ruim 60% van de jongeren deelt deze scepsis over het (vermeende) belang van sociale media.

HOE VERVELEND VIND JIJ DIT?

Hoe vervelend vind jij het als anderen jou 's avonds laat nog berichten blijven sturen?

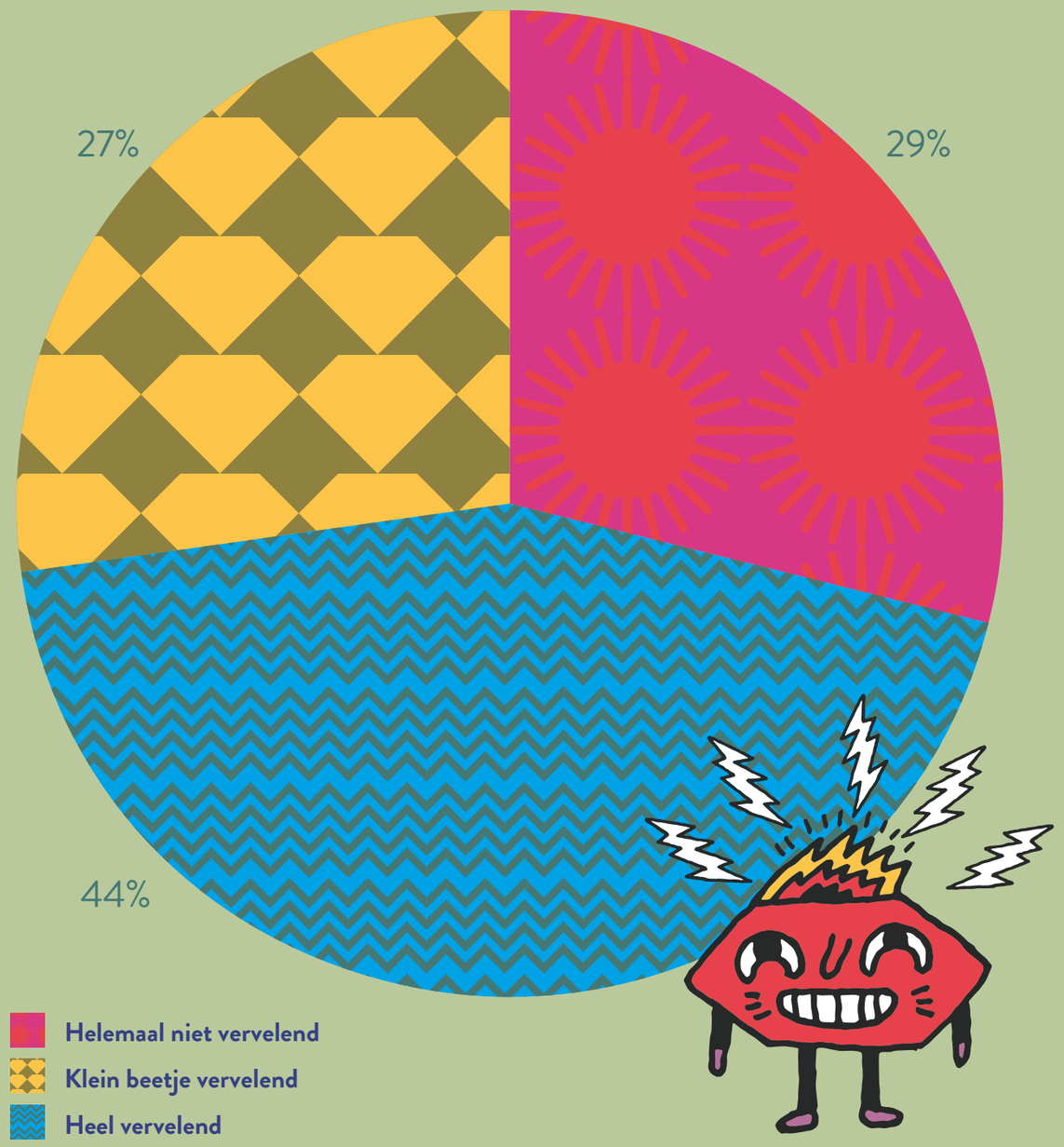

Tegelijkertijd vinden ook 4 op de 10 jongeren dat ze wel ongelukkig zijn bij een lege batterij, en vindt 1 op de 5 dat ze aan allerlei (ongeschreven) regels van sociale media moeten voldoen. (Gevraagd werd bijvoorbeeld naar: de noodzaak om aanwezig te zijn op sociale media om uitgenodigd te worden voor feestjes, en meteen liken of retweeten.)

Een belangrijk deel van de jongeren ziet als voordeel van sociale media dat je andere leerlingen daardoor goed leert kennen (37%), of dat sociale media ervoor zorgen dat je goed kunt meeleven met anderen (51%).

Daarnaast ziet ook de helft van de jongeren dat je wel kritisch moet blijven. Bijvoorbeeld omdat dat mensen zich anders voor kunnen doen dan wie ze werkelijk zijn, en dat je dingen in sociale media moet controleren als je het niet vertrouwt.

Meer dan 50% is het eens met de stelling 'Als ik per ongeluk iets doms op sociale media zou plaatsen, dan merk ik dat meteen aan de reacties van mijn vrienden'. Daaruit kun je concluderen dat jongeren elkaar aanspreken op elkaars gedrag, en elkaar (online) corrigeren. Oftewel: ze leren van elkaar.

Verschillen per geslacht: meisjes zijn er meer van overtuigd dan jongens dat je vreemde zaken op sociale media eerst moet controleren, maar zijn het er ook meer mee eens dat je op sociale media direct moet reageren op berichtjes van anderen of deze *retweeten*, en dat je door je vrienden direct wordt aangesproken als je per ongeluk iets doms gedaan zou hebben.

Verschillen per leeftijd: jongere kinderen (10-12) zijn er meer van overtuigd dan 13 t/m 18-jarigen:
- dat je ruzies via sociale media kunt uitvechten;
- dat je feestjes kunt mislopen 'als je niet op sociale media bent';
- dat je anderen vooral via sociale media beter leert kennen;
- dat je direct moet reageren op *tweets* of berichtjes;
- dat je zonder batterij ongelukkig bent;
- dat je door sociale media beter in contact met anderen kunt komen.

Verschillen per onderwijsniveau: jongeren van lagere onderwijsniveaus vinden in het algemeen vaker:
- dat je elkaar via sociale media goed leert kennen;
- dat je goed contact met anderen kunt leggen;
- dat je feestjes via sociale media in de gaten moet houden;
- dat je meteen moet *liken* of *retweeten* als je vrienden dat doen;
- dat je ruzies ook via sociale media kunt uitvechten.

Wat opvalt: dat de gedragsregels voor sociale media (snel reageren, meteen *liken* of *retweeten*, etc.) aanzienlijk sterker gelden voor leerlingen van lagere onderwijsniveaus dan voor leerlingen van hogere onderwijsniveaus.

Contact met school – belangrijkste media

Als jongeren contact zoeken met leerkrachten, gebeurt dat vooral via de tamelijk formele vorm van e-mail: zie Figuur 7.

Figuur 7 – Contact met de leerkracht

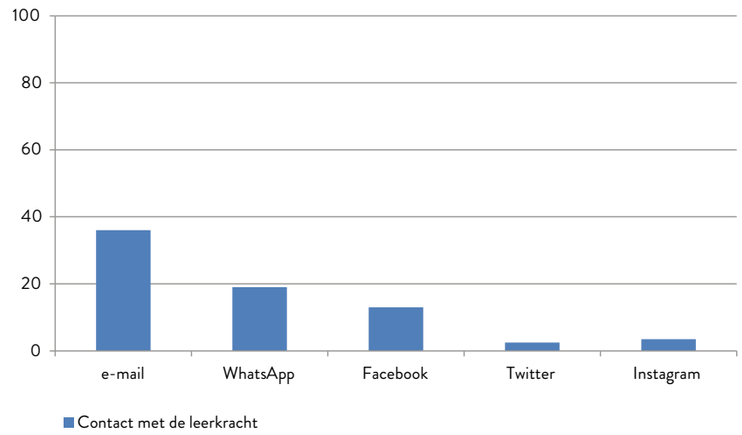

In percentages:
- 36% gebruikt regelmatig **e-mail** voor contact met de leerkracht;
- 19% gebruikt regelmatig **WhatsApp** voor contact met de leerkracht;
- 13% heeft een of meer leerkrachten als vriend op **Facebook**;
- sociale media als **Twitter** en **Instagram** worden slechts door 2 tot 4% van de leerlingen gebruikt voor contact met een leerkracht.

Verschillen per geslacht:
- meisjes gebruiker vaker e-mail en Facebook voor contact met de leerkracht dan jongens;
- voor de andere communicatiemiddelen zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes.

Verschillen per leeftijd:
- jongere leerlingen (10-12) maken aanzienlijk meer gebruik van e-mail, Facebook en WhatsApp om met hun leerkracht te communiceren, dan oudere leerlingen (13-18).

Verschillen per onderwijsniveau:
- hoger opgeleide leerlingen hebben minder vaak contact met een leerkracht via de e-mail en Facebook dan jongeren van lagere onderwijsniveaus;
- lager opgeleide leerlingen (vmbo en havo onderbouw) gebruiken het minst WhatsApp voor contact met hun leerkrachten.

CONTACT MET LEERKRACHTEN

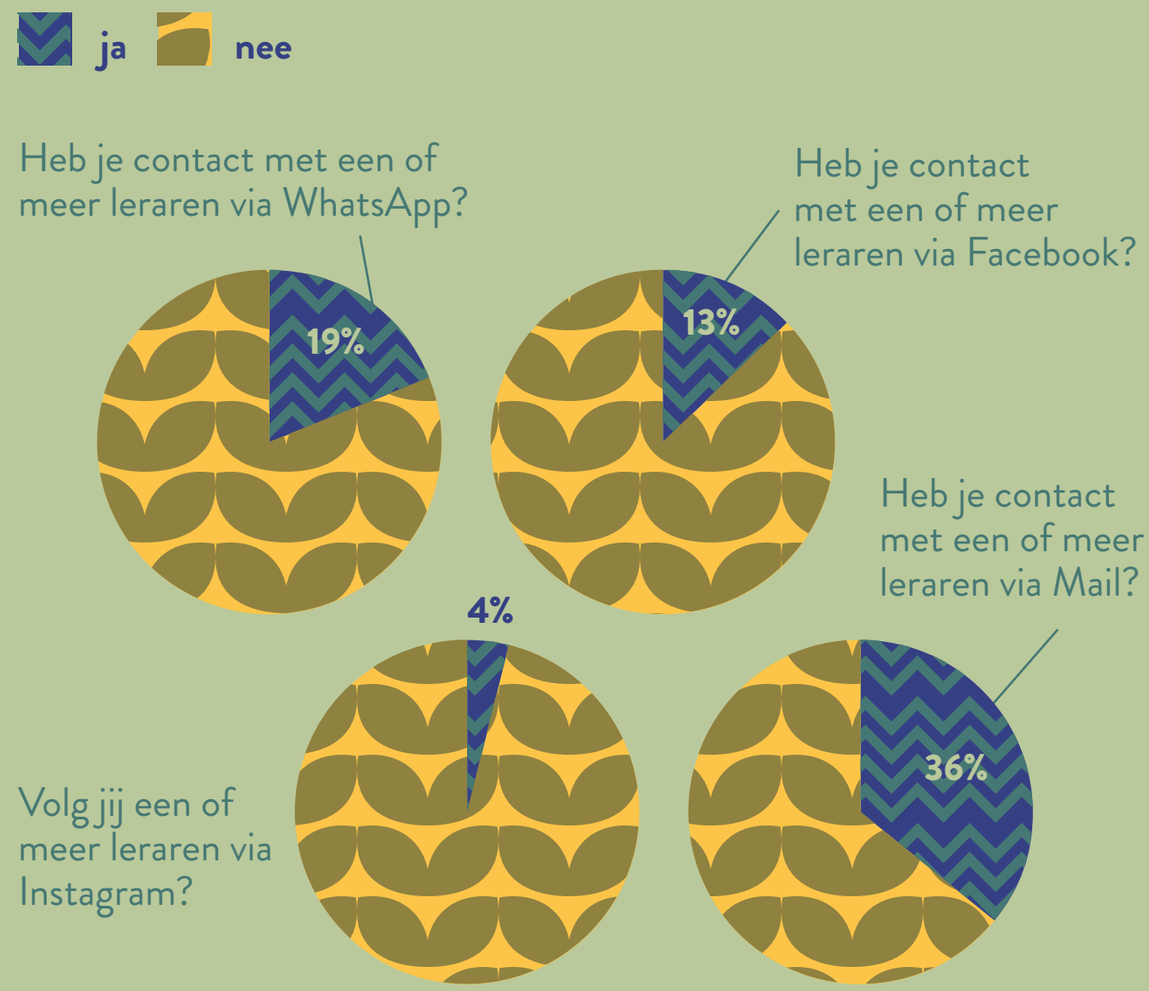

Meestal gaat het over: het huiswerk, cijfers, en de stof.
In 5% van de gevallen over vertrouwelijke zaken.

Contact met school – belangrijkste thema's

Als leerlingen via (sociale) media contacten hebben met hun leerkracht, kan het gaan om:
• vragen over het huiswerk (24%);
• cijfers (14%);
• dingen die ze niet snappen (14%);
• vertrouwelijke zaken die op school of in de privé-sfeer spelen, zoals pesten (5%).

Wat opvalt: dat 5% van de respondenten vertrouwelijke informatie uitwisselt met de leerkracht. Dat lijkt een gering percentage. Maar uiteindelijk gaat het wel om ca. 90.000 jongeren. Voor hen biedt de leerkracht dus voldoende vertrouwen om persoonlijke zaken mee te bespreken.

Verschillen per geslacht:
• het thema 'huiswerk' wordt iets vaker genoemd door meisjes dan door jongens.

Verschillen per leeftijd:
• de thema's 'huiswerk', 'cijfers' en 'dingen die ze niet snappen' worden veel vaker genoemd door oudere leerlingen (13-18) dan door jongere leerlingen (10-12).

Verschillen per onderwijsniveau:
• de thema's 'huiswerk', 'cijfers' en 'dingen die ze niet snappen' worden veel vaker genoemd door jongeren van een hogere onderwijsniveaus dan door vmbo-leerlingen;
• het thema 'emotionele of persoonlijke zaken' komt bij alle onderwijsniveaus even weinig voor.

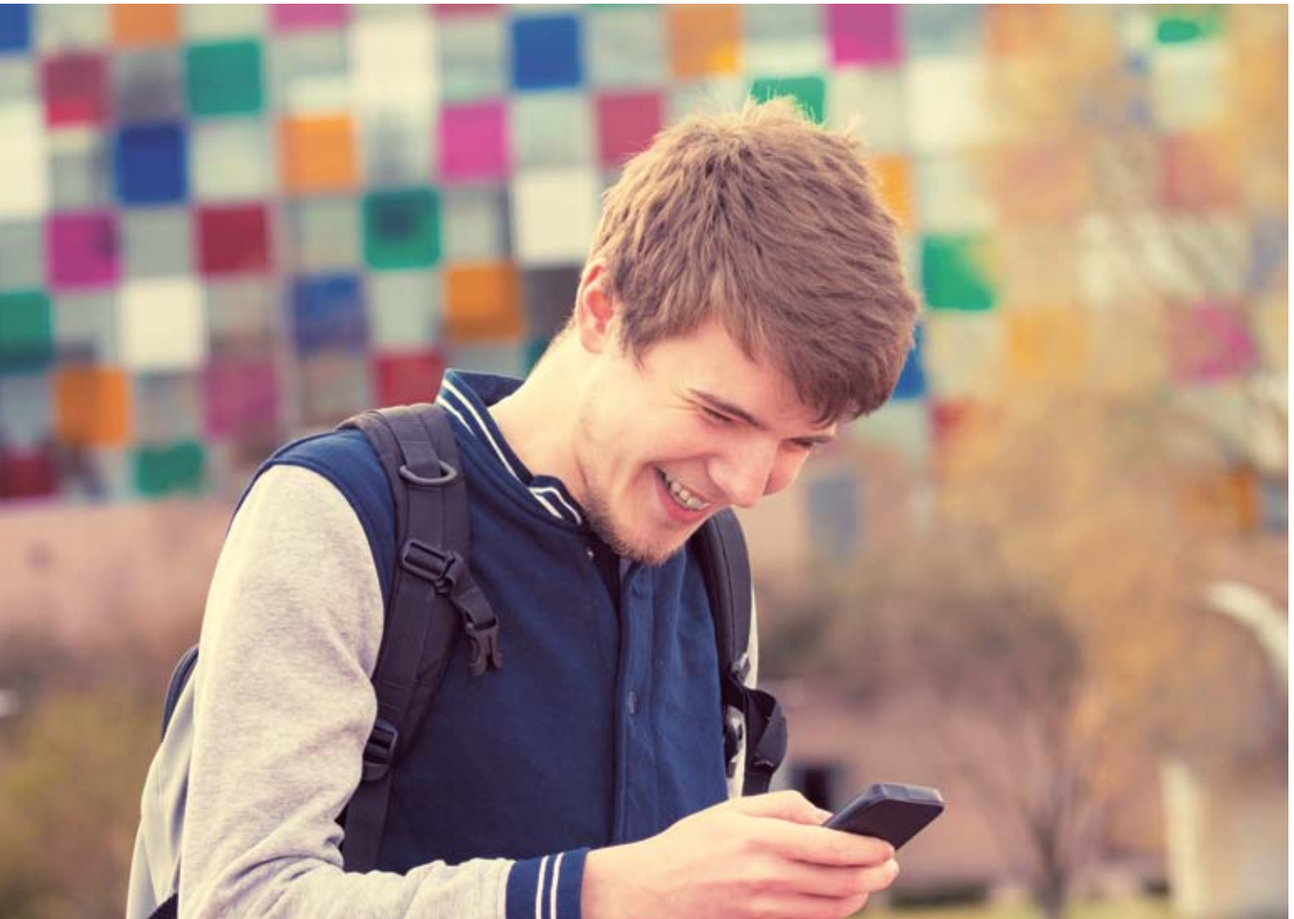

Hobby's en interesses, in relatie tot media

Er werd gevraagd welke hobby's of interesses de respondenten hebben, en hoe media daar ondersteuning bij kunnen bieden.

Hobby's en interesses

De respondenten noemden gemiddeld 2,8 interesses die ze voor zichzelf belangrijk vonden. Met duidelijke verschillen tussen meisjes en jongens.

Verschillen per geslacht:
• meisjes noemden gemiddeld veel meer hobby's (3,4) dan jongens (2,3).

Gamen en sporten worden het meest genoemd. Bij ongeveer 55% van de respondenten. Vooral jongens profileren zich hiermee:
• 79% van de jongens noemt gamen als belangrijke hobby, tegenover 28% van de meisjes;
• 65% van de jongens heeft sport als favoriete vrijetijdsbesteding, tegenover 46% van de meisjes.

Jongens zijn actiever in het maken van videofilmpjes dan meisjes:
• 12% van de jongens maakt filmpjes, tegenover 8% van de meisjes.

Hobby's en interesses die vooral meisjes interesseren:
• make-up en mode (meisjes 45% – jongens 0%);
• handvaardigheid (meisjes 34% – jongens 8%);
• uitgaan of winkelen (meisjes 32% – jongens 9%);
• dansen (meisjes 26% – jongens 2%);
• dieren (meisjes 25% – jongens 6%);
• fotografie (meisjes 17% – jongens 4%);
• verhalen schrijven (meisjes 14% – jongens 3%).

Verschillen per leeftijd:
• jongeren van 13-18 zeggen natuurlijk vaker dan jongere kinderen (10-12) dat ze graag uitgaan of winkelen (31% tegenover 0%).

Wat jongere kinderen (10-12) daarentegen vaker doen dan jongeren van 13-18:
• sporten (64% tegenover 52%);
• gamen (60% tegenover 51%);
• knutselen/handvaardigheid (31% tegenover 14%);
• dansen (20% tegenover 10%).

Verschillen per onderwijsniveau:
• leerlingen van hogere onderwijsniveaus hebben meer plezier in uitgaan en winkelen (oplopend tot 46% van jongeren die al studeren);
• leerlingen van het midden-niveau (vmbo-tl, havo/vwo-onderbouw) noemen het vaakst gamen (59%). Overige percentages voor gamen: 54% voor de lagere niveaus (basisschool, en vmbo kader- en beroepsgerichte leerweg) en 43% voor de hogere niveaus (havo/vwo-bovenbouw, en voortgezet hoger onderwijs).

Media als ondersteuning voor hobby's en interesses

Voor een tiental mediavormen hebben de respondenten aangegeven of die media ondersteunend zijn voor hun hobby's of interesses. Bijvoorbeeld: dat ze ervan leren, er nieuwe ideeën door opdoen, of dat ze zichzelf ermee kunnen presenteren. Zie Figuur 8.

Figuur 8 – Media-gebruik voor hobby's en interesses

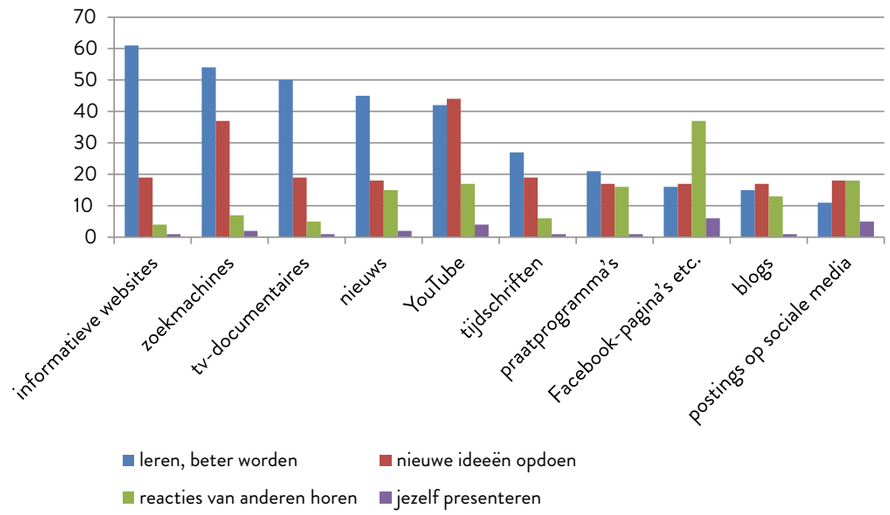

Figuur 8 laat zien dat meer dan de helft van de jongeren iets opsteekt van (of via) informatieve websites, zoekmachines (vooral Google), tv-documentaires, het nieuws, en YouTube. Maar ook tijdschriften, praatprogramma's, Facebook-pagina's, etc. kunnen ondersteuning bieden.

Nieuwe ideeën doen veel jongeren vooral op van YouTube en via zoekmachines. Horen wat anderen voor mening hebben over een bepaald interessegebied, doen jongeren hoofdzakelijk via Facebook-pagina's, etc. Bijna 4 op de 10 jongeren noemen deze functie als typisch voor sociale media, hoewel ongeveer 1 op de 6 jongeren ook reacties van anderen krijgt via het nieuws, YouTube, praatprogramma's, blogs, en postings op sociale media.

Verschillen per geslacht: er zijn weinig verschillen tussen jongens en meisjes. Maar:
- jongens vinden YouTube vooral belangrijk vanwege de reacties die ze van anderen horen;
- ook zeggen jongens dat ze meer opsteken van praatprogramma's en tv-documentaires;
- meisjes doen daarentegen – meer dan jongens – ideeën op van Facebook-pagina's, blogs, en postings op sociale media.

Verschillen per leeftijd: niet relevant.

Verschillen per onderwijsniveau:
- naarmate jongeren een hoger onderwijsniveau volgen, zeggen ze meer profijt te hebben van de meeste media. Jongeren **leren** dan meer van het nieuws, informatieve websites, tijdschriften, en zoekmachines;
- ook komen hoger opgeleide jongeren dan op **nieuwe ideeën** via YouTube, zoekmachines, en postings op sociale media, terwijl ze ook **meer reacties** van anderen oppikken van YouTube en praatprogramma's;

Wat opvalt: dat jongeren van lagere onderwijsniveaus media dus minder benutten voor hun persoonlijke aspiraties dan jongeren van hogere onderwijsniveaus.

De vraag: We hebben jongeren de vraag gesteld of ze voorbeelden kunnen geven wat zij van YouTube hebben opgestoken:

'Ik kijk redelijk veel naar filmpjes op youtube en die hebben mij geholpen met zowel WISKUNDEPROBLEMEN (voor school) als met het perfectioneren van de manier waarop ik bepaalde SPELLEN speel'

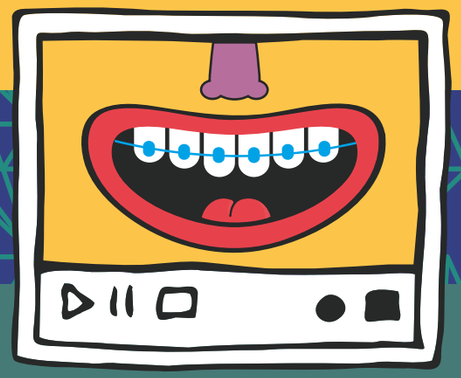

'Opkomen voor jezelf en niet bang zijn voor anderen door wat ze op internet schrijven. Want op internet is iedereen anders als dat hij/zij echt is'

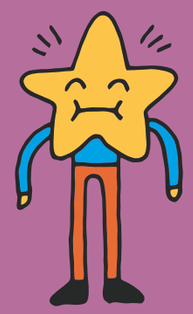

'BIJVOORBEELD HOE HET PLAATSEN VAN EEN BEUGEL GAAT'

LEREN MET MEDIA OP SCHOOL

47% zegt dingen makkelijker te leren als ze het ook in een filmpje zien

31% zegt tijdens de les liever filmpjes over de lesstof te hebben dan uitleg door de leraar

33% zegt op school te merken dat het gebruik van computers, smartphones en tablets voor het maken van huiswerk gestimuleerd wordt

25% zegt voor hulp of uitleg bij het huiswerk liever op internet te zoeken dan in de schoolboeken

11% vindt dat de schoolapps die ze op school voor sommige vakken i.p.v. boeken gebruiken net zo mooi en goed gemaakt als wat ze privé gebruiken

Media voor schoolwerk en huiswerk

Om na te gaan in hoeverre jongeren media ook gebruiken als ondersteuning bij hun schoolwerk, zijn negen mogelijkheden voorgelegd. Zie Figuur 9.

Figuur 9 – Media-gebruik voor school

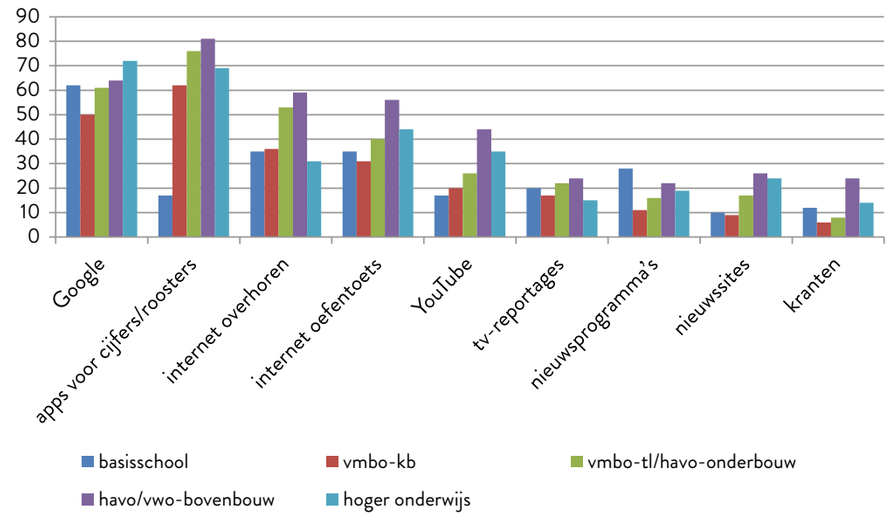

De populairste media-toepassingen voor school zijn:
- Google om dingen op te zoeken (60% van de jongeren doet dit regelmatig);
- apps waarmee ze hun rooster en cijfers kunnen bekijken (eveneens 60%).

Oefenen via internet doet bijna de helft van de jongeren:
- jezelf overhoren via internet: 45%;
- oefentoetsen raadplegen via internet: 39%.

Aanvullende informatie voor het schoolwerk komt via de volgende kanalen:
- YouTube (26%);
- informatieve tv-reportages (20%);
- nieuwsprogramma's (19%);
- nieuwssites (16%);
- de krant (10%).

Verschillen per geslacht:
- meisjes zoeken vaker op internet naar oefentoetsen of overhoringsmogelijkheden dan jongens;
- jongens raadplegen vaker tv-documentaires.

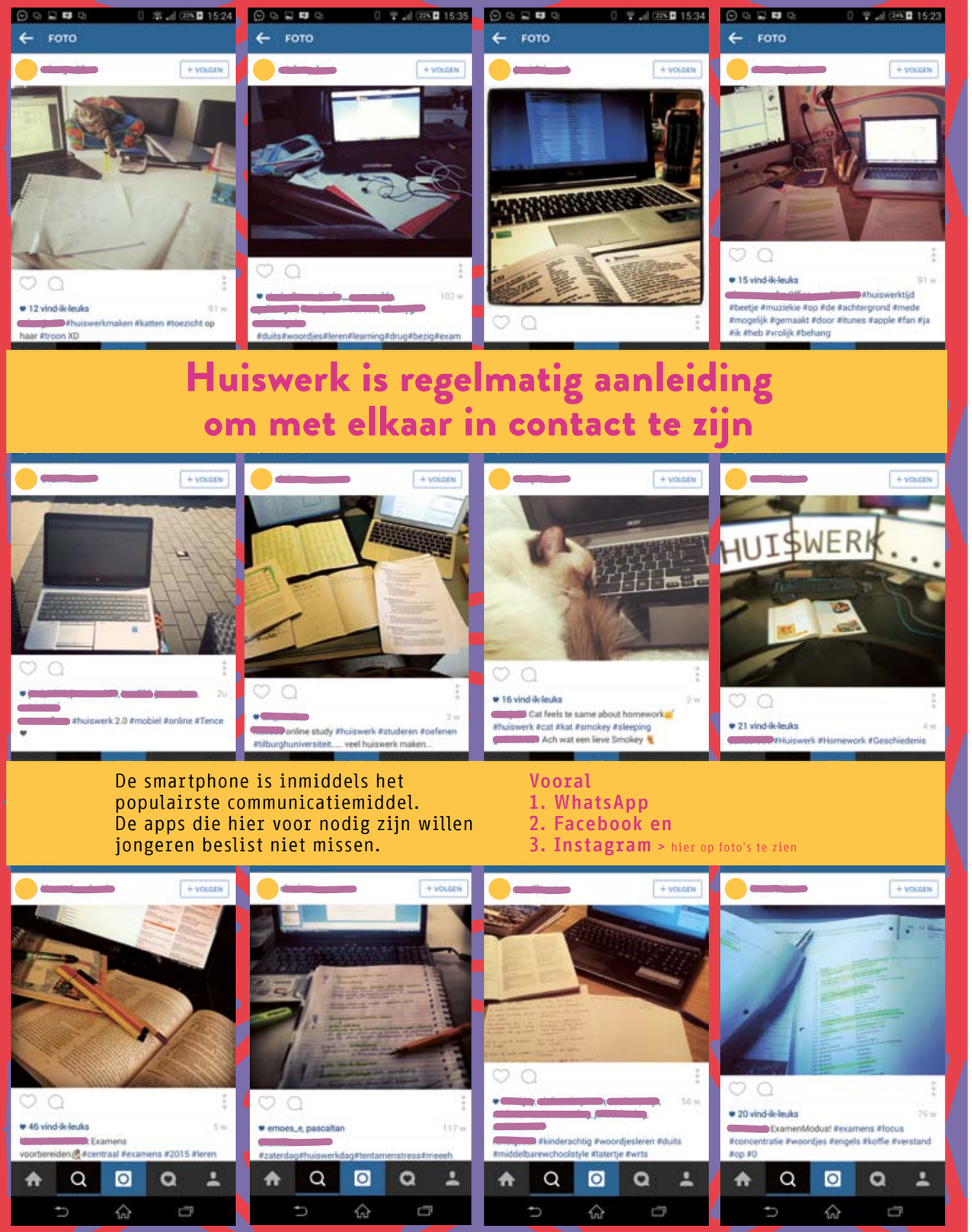

Verschillen per leeftijd:
- de oudere leeftijdsgroep (13-18) maakt meer gebruik van nieuwssites, YouTube, oefentoetsen en apps voor cijfers en roosters;
- jongere kinderen (10-12) kijken vaker naar nieuwsprogramma's op tv.

Dat jongere kinderen (10-12) vaker naar nieuwsprogramma's op tv kijken (als ondersteuning bij hun schoolwerk), is heel begrijpelijk, omdat programma's als Klokhuis en het Jeugdjournaal speciaal voor deze doelgroep gemaakt worden, mét een educatieve insteek.

Verschillen per onderwijsniveau:
- jongeren die een hogere vorm van onderwijs volgen, maken meer gebruik van de krant, het nieuws, nieuwssites, Google, YouTube en oefentoetsen, dan jongeren die lagere vormen van onderwijs volgen.

Dat betekent dat hoger opgeleide jongeren het kapitaal van informatie en kennis uit de media misschien beter benutten dan jongeren van lagere onderwijsniveaus. Websites met overhoringen en apps voor schoolroosters en cijfers worden het meest gebruikt door jongeren in het middelste onderwijssegment (vmbo-tl en havo/vwo-onderbouw), mogelijk omdat zulke applicaties het beste aansluiten op dat onderwijsniveau.

Sociale media voor schoolwerk en huiswerk

We vroegen hoe ze met klasgenoten samenwerken aan hun school- en huiswerk. Daarbij zijn negen mogelijkheden voorgelegd (zie Figuur 10), die grofweg uiteenvallen in twee typen:
- informatie en documenten uitwisselen (6 items);
- samenwerken (3 items).

Figuur 10 – Toepassing sociale media bij schoolwerk en huiswerk

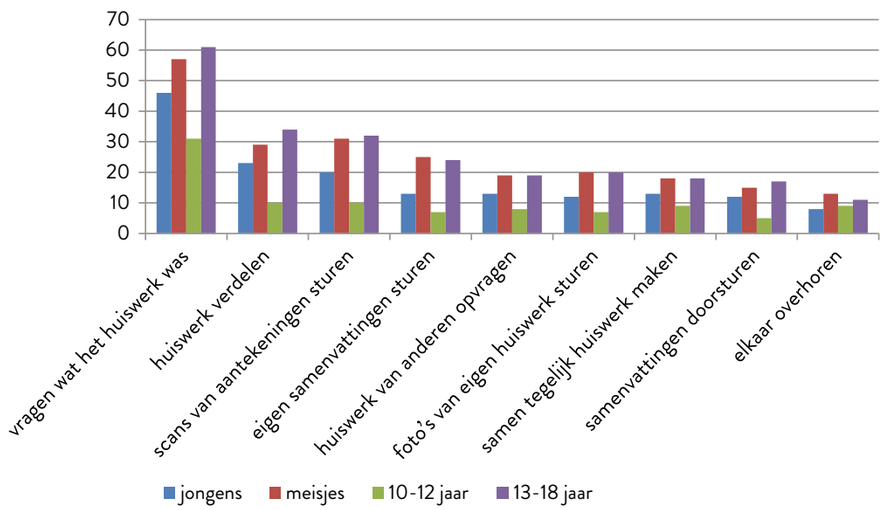

Wat opvalt: dat jongeren sociale media het meest gebruiken om zekerheid te krijgen over wat het huiswerk ook alweer was.

Algemene onderzoeksresultaten:
- 53% zegt regelmatig via sociale media (WhatsApp, Twitter of Facebook) aan klasgenoten te vragen wat het huiswerk is;

- 25% gebruikt sociale media om taken te kunnen verdelen bij het samenwerken, of om scans van aantekeningen aan elkaar door te sturen;
- 13% verstuurt zelf geschreven samenvattingen of foto's van het eigen huiswerk aan klasgenoten, of vraagt de klasgenoten om hun al gemaakte huiswerk op te sturen.

Digitaal samenwerken aan het huiswerk (zoals samenvattingen delen, en elkaar overhoren) doet 11-15% van de jongeren. Waaróm ze dat doen (uit gewoonte, of omdat het gemakkelijk is, of handig, of efficiënt, etc.) is niet bekend.

Wat geldt voor sociale media in het algemeen, geldt ook voor sociale media en huiswerk/schoolwerk in het bijzonder: scholieren hebben er vooral last van wanneer hun klasgenoten niet bereikbaar zijn.

Verschillen per geslacht: meisjes gebruiken sociale media consequent meer om school- en huiswerk samen met klasgenoten te maken dan jongens.

Verschillen per leeftijd: jongeren van 13-18 gebruiken sociale media veel vaker voor schoolwerk en huiswerk dan kinderen van 10-12.

Dit resultaat is heel begrijpelijk, omdat jongeren van 13-18 sowieso natuurlijk meer huiswerk krijgen dan kinderen van 10-12. Elkaar overhoren via sociale media gebeurt overigens bij alle leeftijden evenveel.

Verschillen per onderwijsniveau: vooral jongeren uit het middelbaar onderwijs gebruiken sociale media voor het navragen van huiswerk, en om samenvattingen aan klasgenoten te sturen.

Hulpbronnen bij het huiswerk

Als jongeren vragen hebben over het huiswerk, kunnen ze steun zoeken via diverse kanalen. Ouders zijn de belangrijkste informatiebron:
- 75% gaat regelmatig naar de moeder, en 60% naar de vader;
- 53% gaat naar de leerkracht;
- 45% raadpleegt vrienden. Vooral meisjes doen dat;
- 33% zoekt hulp via Google, of vraagt een broer of zus;
- 18% zoekt hulp via YouTube;
- 12% zoekt hulp via huiswerkbegeleiding.

Verschillen per leeftijd en onderwijsniveau:
- jongeren die een lagere opleiding volgen, en kinderen van 10-12 jaar, gaan vaker naar hun ouders (of naar een huiswerkbegeleider) als ze huiswerkvragen hebben, dan hoger opgeleide jongeren, en jongeren van 13-18;
- naarmate jongeren een hogere opleiding volgen, en naarmate ze ouder worden, kiezen ze juist meer voor vrienden, Google, of YouTube, om ondersteuning te vinden.

Bewuste afleiding bij het huiswerk

Veel kinderen en jongeren zeggen dat ze soms bewust afleiding zoeken bij het maken van huiswerk. Vaak gaan ze dan luisteren naar muziek (51%).

Sommige docenten raden het zelfs aan, om naar muziek te luisteren tijdens het werk. Je kunt je afvragen of dat een handig advies is. Een uitgebreide behandeling van deze vraag valt buiten het kader van het huidige onderzoek, maar ander onderzoek [3] heeft aangetoond:
- dat drukke muziek-clips (MTV) nogal afleidend kunnen werken, voornamelijk bij *leerwerk*;
- dat bij *maakwerk* de invloed van muziek niet zo groot is.

3. Pool, M. (2001). *Distraction Effects of Background Media on Homework Performance. diss.*, Universiteit van Leiden.

Media kunnen afleiden maar ook behulpzaam zijn bij huiswerk

Hier op foto's te zien: Twitter-berichten

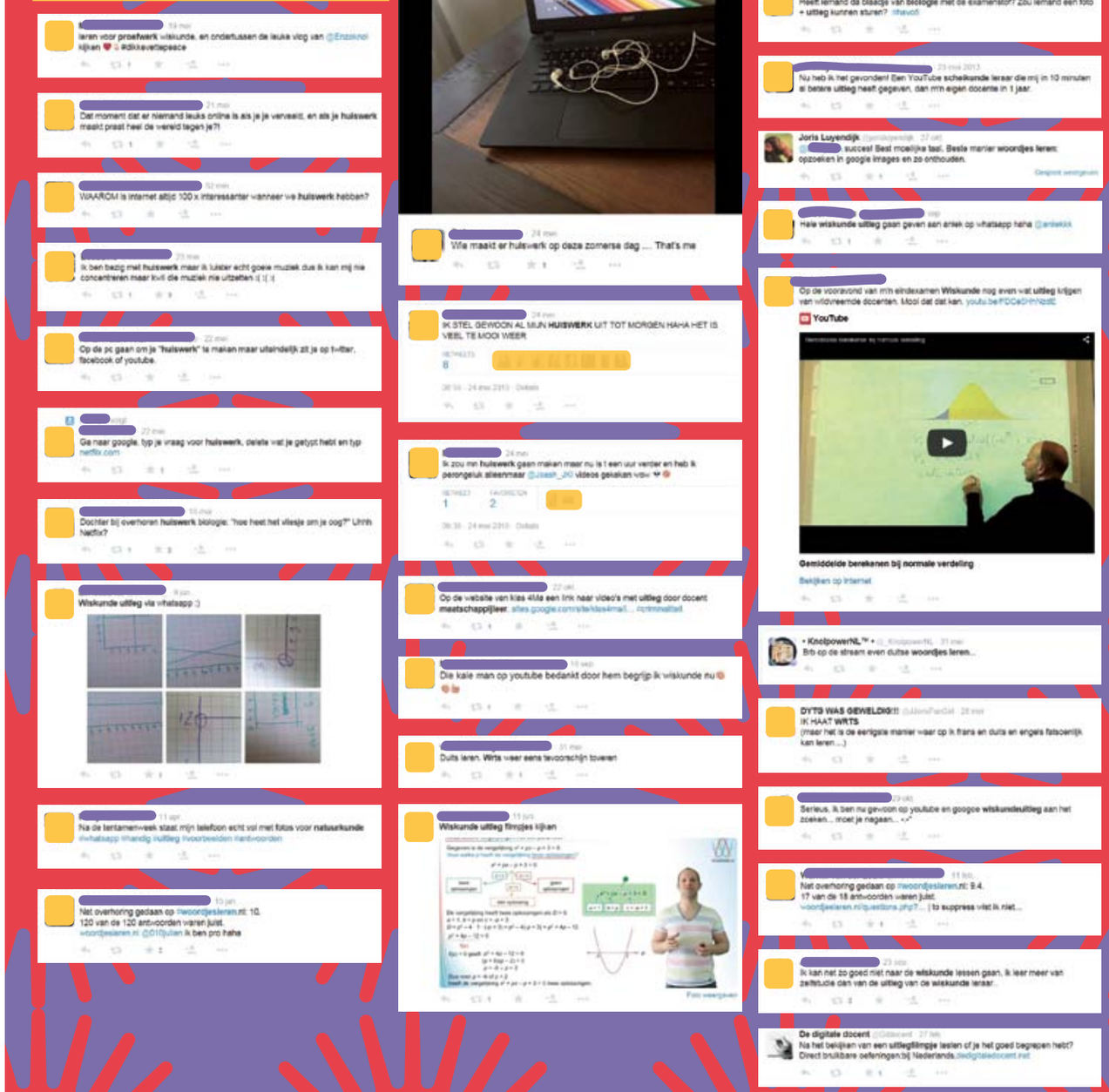

HUISWERK... HELP!

Waar ga je het liefste heen voor hulp als je een vraag hebt bij het maken van je huiswerk?

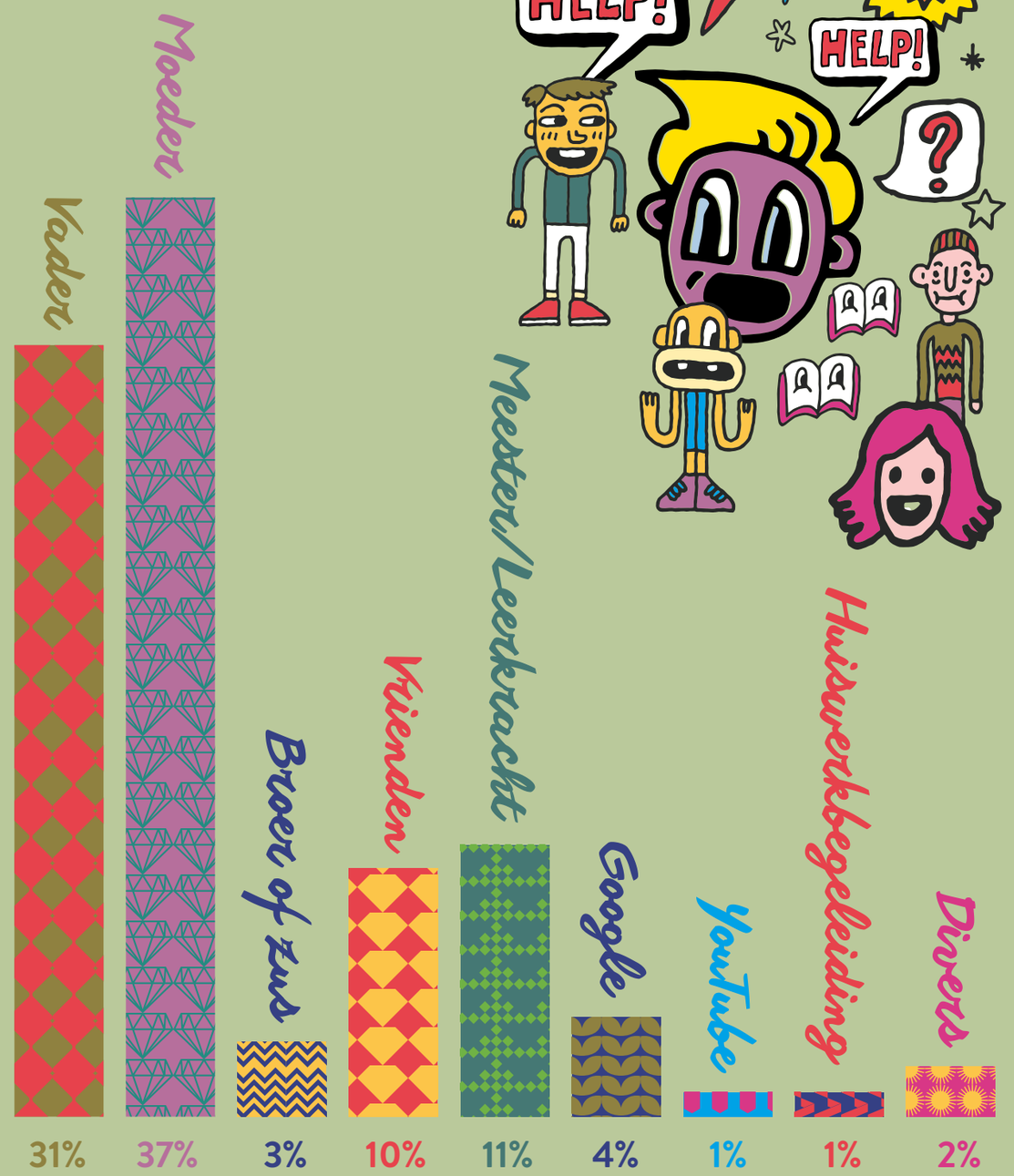

Behalve muziek zijn er nog allerlei andere vormen van afleiding:
- berichtjes uitwisselen (41%);
- filmpjes kijken (28%);
- surfen (27%);
- Twitteren of Facebooken (24%);
- gamen (21%);
- tv-kijken (19%);
- bellen (11%);
- een boek lezen (6%).

Verschillen per geslacht: jongens zoeken vooral afleiding in gamen, terwijl meisjes eerder een boek gaan lezen, of sociale media gebruiken (om berichtjes te sturen en te lezen).

Verschillen per leeftijd: jongeren van 13 jaar en ouder laten zich vaker bewust afleiden dan jongere kinderen. Ze doen dat met alle mogelijkheden die er zijn, maar minder door tv-kijken en boeken lezen.

Verschillen per onderwijsniveau: hoe hoger het onderwijsniveau, hoe vaker er afleiding wordt gezocht. (Door berichtjes te sturen, te surfen, filmpjes te kijken, sociale media te gebruiken, boeken te lezen, etc.)

Wat opvalt: hoe hoger het onderwijsniveau, hoe vaker er afleiding wordt gezocht.

ALS IK HUISWERK MOET MAKEN, DAN:

52% Zet ik de televisie niet aan

41% Zijn whatsapp berichtjes storend

36% blijf ik bereikbaar via sociale media, zodat we samen aan het huiswerk kunnen werken

33% Zet ik mijn telefoon op stil

15% Laat ik mijn vrienden weten dat ze me niet moeten storen via de sociale media

Strategieën om afleiding tegen te gaan

Hoewel jongeren soms bewust afleiding zoeken (zie boven), proberen ze afleiding ook tegen te gaan. Daar hebben ze verschillende strategieën voor. Zie Figuur 11.

Om alle items eenvormig te maken, zijn de items met een sterretje (*) geherformuleerd.

Figuur 11 – Strategieën om niet afgeleid te worden bij het huiswerk

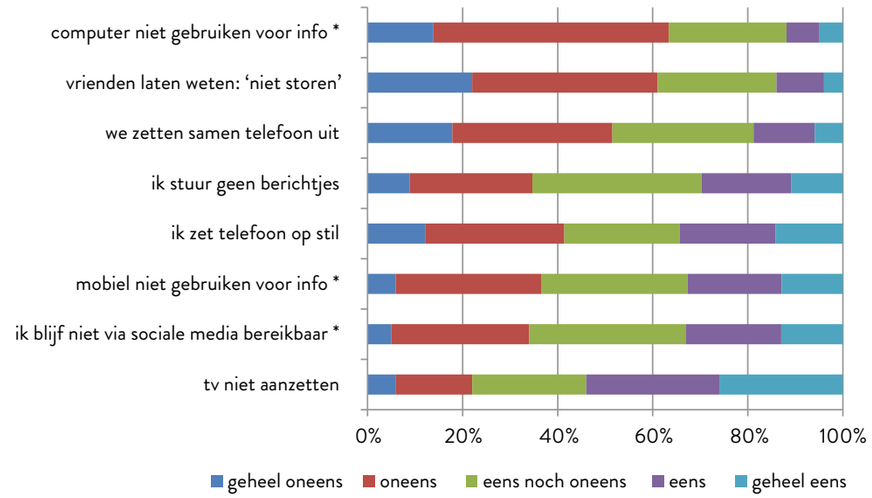

Hoe kun je afleiding het beste tegengaan? De suggesties van de onderzoekers (en de bijbehorende responses) zijn weergegeven in Figuur 11:
- computer niet gebruiken voor info;
- vrienden laten weten: 'niet storen';
- we zetten samen de telefoon uit;
- ik stuur geen berichtjes;
- telefoon op stil;
- mobiel niet gebruiken voor info;
- ik blijf niet via sociale media bereikbaar;
- tv niet aanzetten.

Andere strategieën (die de respondenten zelf gaven) zijn:
- applicaties als *Cold Turkey*, zodat je niet kunt surfen;
- de status van de telefoon op 'Niet storen – huiswerk' zetten;
- een koptelefoon opzetten;
- rustige muziek op de achtergrond aanzetten;
- jezelf belonen als je zonder afleiding huiswerk hebt gemaakt;
- met je ouders afspreken dat zij zullen opletten;
- huiswerk al op school of in de huiskamer maken;
- goed je tijd indelen, met geregeld mediapauzes.

De meerderheid zet de computer of laptop niet uit. Dat is goed verklaarbaar, omdat ze daar nu juist hun werk op moeten maken. Daarnaast laat de meerderheid van de jongeren het wel toe dat ze door hun vrienden gestoord kunnen worden, en zet de helft van de jongeren hun telefoon niet uit als ze samen aan het huiswerk zitten.

app voor school of thuis

De focusgroep-gesprekken onthullen het app-gebruik

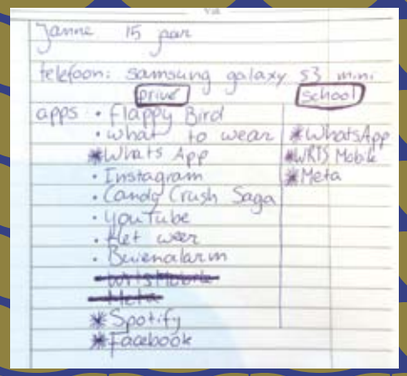

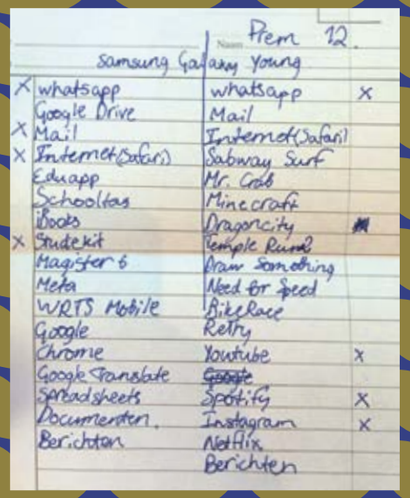

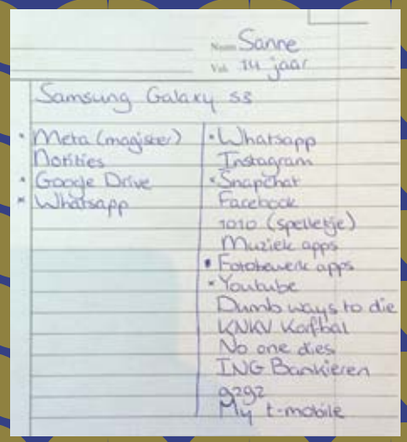

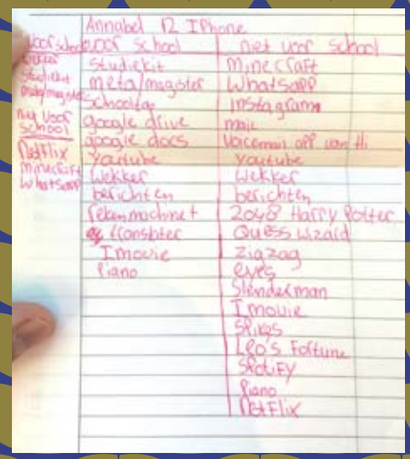

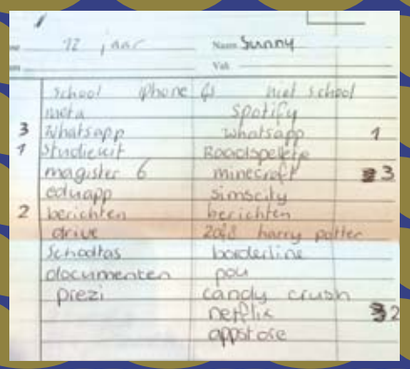

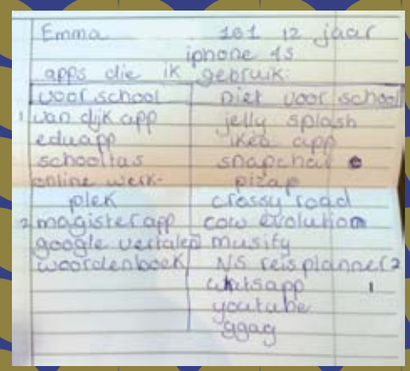

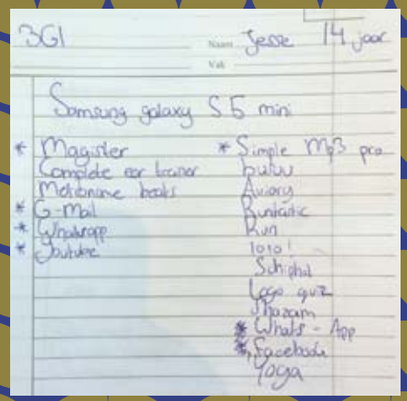

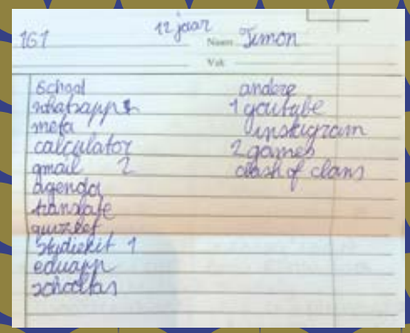

Een kleine minderheid zet de computer of de telefoon wel uit, of laat hun vrienden weten dat ze niet gestoord willen worden.

Ruim een derde van de jongeren stuurt geen berichtjes naar anderen, zet de smartphone op stil, gebruikt de telefoon niet, en is ook niet bereikbaar voor vrienden via sociale media. Veel meer dan een derde gebruikt de telefoon echter wel, en is dus ook wel bereikbaar.

Wat opvalt: de enige methode die de meeste jongeren kiezen om niet afgeleid te worden, is de tv uitzetten. De helft van de jongeren doet dat. Slechts 1 op de 5 jongeren zet de tv niet uit bij het huiswerk maken.

Verschillen per geslacht: er zijn nauwelijks verschillen tussen jongens en meisjes in de manier waarop ze afleiding bij het huiswerk proberen te voorkomen.

Verschillen per leeftijd: tussen jongere (10-12) en oudere (13-18) kinderen zijn er wél systematische verschillen:
- kinderen van 10 tot 12 jaar zeggen vaker dat ze bereikbaar willen zijn (via sociale media), en dat ze hun computer en mobieltje aanhouden om informatie te kunnen opzoeken;
- jongeren van 13 jaar en ouder passen nagenoeg alle anti-afleidings-strategieën vaker toe dan kinderen van 10 tot 12 jaar.

Verschillen per onderwijsniveau:
- jongeren die een hogere vorm van onderwijs volgen, zetten de tv eerder uit bij het maken van huiswerk;
- terwijl vmbo-jongeren de tv juist vaak aan hebben, bij het maken van huiswerk.

Vooral bij series of soaps, waarin het belangrijk is om de verhaallijn te volgen, kan tv-gebruik een negatief effect hebben op de leerprestaties.

Wat opvalt: hoe hoger het onderwijsniveau, hoe minder tv. Maar ook: hoe hoger het onderwijsniveau, hoe meer internet-filmpjes en sociale media.

Houding tegenover school

Zoals Figuur 12 laat zien, hebben veel jongeren een positieve houding tegenover school. (Om alle items eenvormig te maken, zijn de items met een sterretje (*) geherformuleerd.)

Figuur 12 – Houding tegenover school

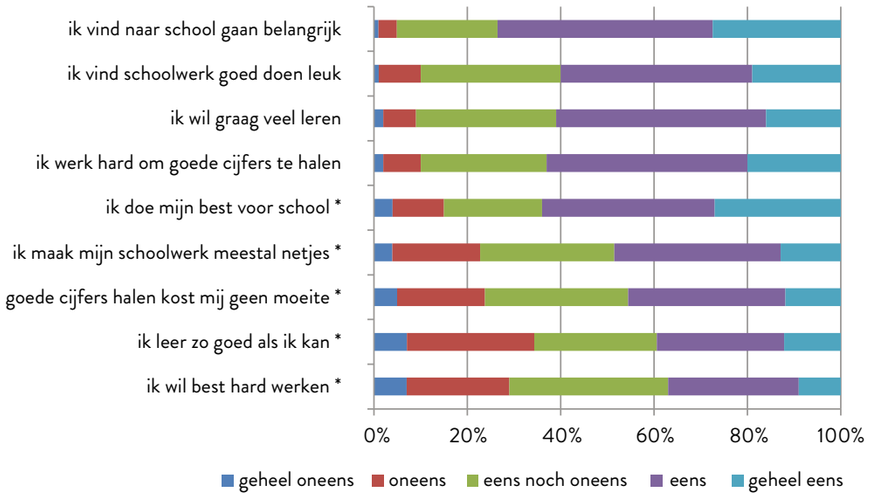

Dus:
- driekwart van de jongeren vindt school belangrijk;
- 6 op de 10 jongeren doet zijn best;
- de helft maakt zijn werk niet slordig, en heeft geen moeite om goede cijfers te halen;
- 4 op de 10 jongeren hebben geen hekel aan hard werken;
- bijna een kwart van de jongeren heeft geen positieve houding tegenover school.

Verschillen per geslacht: in het algemeen zijn meisjes positiever over school en doen ze beter hun best dan jongens. Met nagenoeg alle uitspraken (zie Figuur 12) zijn meisjes het vaker eens dan jongens.

Verschillen per leeftijd: jongeren van 13 jaar en ouder zijn positiever over hun school-inspanningen dan jongere kinderen. Die laatsten hebben juist meer moeite met goede cijfers halen, doen minder hun best, werken slordiger, en hebben meer een hekel aan school.

Verschillen per onderwijsniveau: hoe hoger het onderwijsniveau, hoe positiever de houding tegenover school. Hoger opgeleide respondenten willen beter hun best doen, willen meer leren, en vinden onderwijs belangrijker.

Mediawijsheid op school

Er zijn heel wat mediawijsheid-onderwerpen die jongeren graag behandeld zouden willen zien. Zie Figuur 13.

Figuur 13 – Behoefte aan mediawijsheid op school (gewenste onderwerpen)

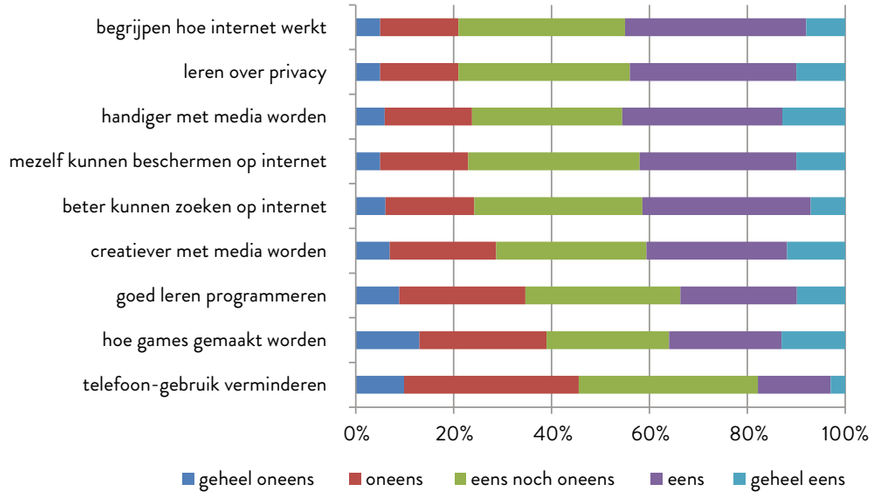

Bijna de helft (ruim 4 op de 10 jongeren) wil op school leren:
- hoe ze hun privacy of hun veiligheid op het internet kunnen verbeteren;
- hoe het internet werkt;
- hoe ze handiger of creatiever kunnen worden of beter kunnen zoeken.

En verder:
- ongeveer een derde wil leren hoe ze kunnen programmeren of hoe games gemaakt worden;
- slechts 18% van de jongeren wil via school leren hoe ze het gebruik van hun smartphone beter kunnen reguleren;
- bijna de helft van de jongeren heeft er geen behoefte aan om via school te leren hoe ze het gebruik van hun smartphone beter kunnen reguleren.

Verschillen per geslacht:
- jongens hebben een voorkeur voor technische vaardigheden. Zoals: leren programmeren, begrijpen hoe internet werkt, leren hoe games gemaakt worden, en hoe je handiger kunt worden met media;
- meisjes zeggen vaker dat ze willen leren over privacy, of hoe je jezelf beter kunt beschermen op het internet;

Meisjes kiezen dus meer voor sociaal-emotionele mediawijsheid vaardigheden dan jongens. Mogelijk heeft dit ook te maken met het gebruik dat jongeren maken van de verschillende mediavormen. Als jongens meer bezig zijn met gamen en computeren, is het logisch dat ze daar ook beter in willen worden. Meisjes zijn daarentegen meer geëngageerd in sociale media en willen mogelijk daarom meer weten over hoe ze zich kunnen beschermen tegen de risico's die daarmee samengaan.

Verschillen per leeftijd: jongeren van 13-18 zeggen meer behoefte te hebben aan mediawijs-heid-lessen dan kinderen van 10-12. Wat praktisch alle bevraagde onderwerpen betreft. Met

uitzondering van mediawijsheid-lessen om de telefoon minder te gebruiken. Daarin verschillen kinderen (10-12) en jongeren (13-18) niet van elkaar.

Wat opvalt: dat jongeren van 13-18 meer behoefte hebben aan mediawijsheid-lessen dan jongere kinderen (10-12). Die laatsten lopen wel meer risico, omdat ze minder ervaring hebben in de online wereld. Mogelijk beseffen zij de risico's van mediagebruik nog niet. Anderzijds zoeken jongeren van 13-18 juist vaker risico's op, waaronder ook online-risico's. Mogelijk beseffen ze dat, en willen ze weerbaarder worden.

Verschillen per onderwijsniveau: als jongeren meer willen weten over media, gaat het altijd om jongeren van lagere onderwijsniveaus. Mogelijk vinden hoger opgeleide jongeren dat zij al genoeg van media afweten, of hebben zij al voldoende mediawijsheid-lessen gehad op school.

Privé-gebruik van media in de klas

Hoewel de meeste jongeren positief staan tegenover leren, en je best doen op school, zegt de helft dat ze media wel eens voor zichzelf gebruiken tijdens de les. Zie Figuur 14.

Figuur 14 – Privé-gebruik van media in de klas

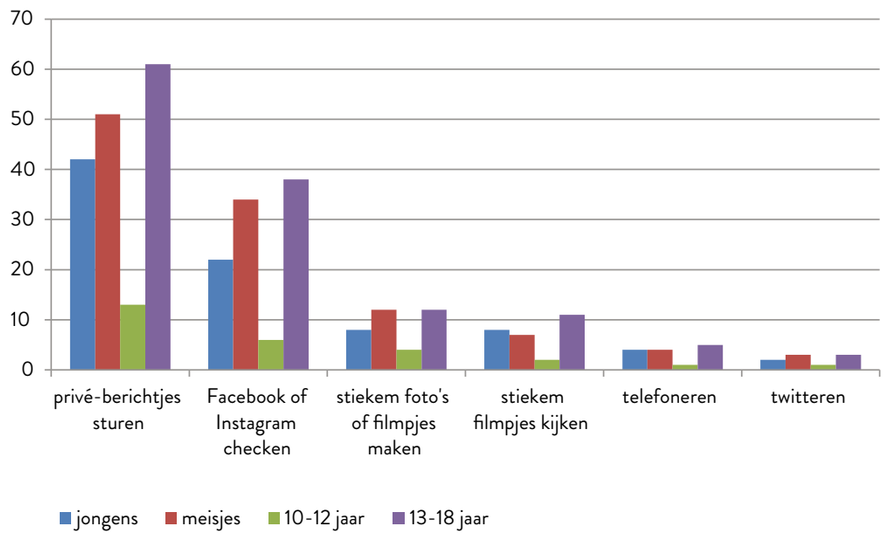

Figuur 14 laat zien wat jongeren voor zichzelf doen tijdens de les. De top-3:
- bijna de helft (46%) stuurt wel eens privé-berichtjes tijdens de les;
- 28% checkt Facebook of Instagram;
- 10% maakt wel eens stiekem een filmpje of een foto in de klas.

Verschillen per geslacht: meisjes doen de bovengenoemde dingen aanzienlijk vaker dan jongens.

Verschillen per leeftijd: kinderen van 10 tot 12 jaar zeggen vaker dan oudere kinderen dat zij nooit media voor privé-doeleinden gebruiken tijdens de les. Jongeren van 13 jaar en ouder zeggen vooral dat zij vaker dan jonge kinderen privé-berichtjes versturen, kijken of er nieuwe postings op sociale media zijn, filmpjes of series bekijken, en stiekem foto's of filmpjes in de klas maken.

Verschillen per onderwijsniveau:
- mediagebruik voor privé-doeleinden komt meer voor naarmate het onderwijsniveau hoger is;
- het gaat dan vooral om berichtjes lezen of versturen, postings op sociale media lezen, of filmpjes bekijken;
- jongeren in het hoogste onderwijssegment zeggen vaker dat zij geen stiekeme foto's en filmpjes in de klas maken.

Functioneel gebruik van media in de klas

Leren wordt steeds digitaler:
- het smartboard is inmiddels normaal geworden (slechts 7% van de respondenten meldt dat er bij hen nog steeds met schoolbord en krijtjes wordt gewerkt);
- een derde (33%) van de respondenten meldt dat hun school het gebruik van ict-middelen (zoals computer, smartphone en tablet) voor het maken van huiswerk echt stimuleert;
- bijna de helft (47%) van de respondenten zegt makkelijker te leren wanneer de stof ook in een filmpje wordt behandeld.

Toch denken leerlingen genuanceerd over het gebruik van beeldschermmedia in het onderwijs:
- 39% zegt moeilijker te leren als er alleen maar tekst is;
- 31% verkiest filmpjes boven uitleg door de docent;
- 29% zegt makkelijker via computer of tablet te leren dan via boeken;
- 25% zegt liever op internet naar hulp of uitleg te zoeken dan in de schoolboeken (bij vragen over de stof).

De kwaliteit van de huidige school-apps is nog voor verbetering vatbaar. Vaak zijn het gewoon nog 'boeken achter glas', zonder (interactieve) meerwaarde:
- slechts 11% bevestigt de stelling dat school-apps net zo goed en mooi gemaakt zijn als de apps en games die ze privé gebruiken.

Wat opvalt: dat jongeren beeldschermmedia voor school wel waarderen, maar dat de meerderheid het ook belangrijk vindt dat er een goede leerkracht is, en dat traditionele media als boeken en schriften er ook bij horen. Mogelijk speelt de matige kwaliteit van de huidige school-apps (vaak niet meer dan 'boeken achter glas') daarbij een rol.

Verschillen per geslacht: jongens en meisjes verschillen niet van elkaar in hun oordelen over gedigitaliseerd onderwijs.

Verschillen per leeftijd: oudere en jongere leerlingen verschillen niet wezenlijk van elkaar.

Verschillen per onderwijsniveau:
- leerlingen van lagere onderwijsniveaus hebben liever (ook) filmpjes in de klas dan alleen een verhaal van de docent;
- vmbo-leerlingen zeggen minder vaak dat zij beter worden in Engels dankzij het gebruik van internet dan alle andere jongeren;
- hoger opgeleide jongeren hebben wat meer een voorkeur om extra informatie te zoeken via het internet, in plaats van alleen uit boeken.

Media en gezondheid

Op dit moment is er veel te doen over de effecten die media kunnen hebben op de gezondheid. Zoals:
- overgewicht door te veel stil zitten, en door reclames voor ongezonde producten;
- gehoorschade door te harde muziek;
- RSI-klachten door te veel en te eenzijdig computergebruik;
- onrust door de druk van sociale media;
- oogklachten (bijziendheid) door intensief beeldschermgebruik.

Preventieve maatregelen

Om na te gaan in hoeverre jongeren zulke gezondheidsrisico's zelf proberen te voorkomen, is gevraagd welke preventieve maatregelen zij nemen. Zie Figuur 15.

Figuur 15 – Maatregelen om de gezondheid op peil te houden

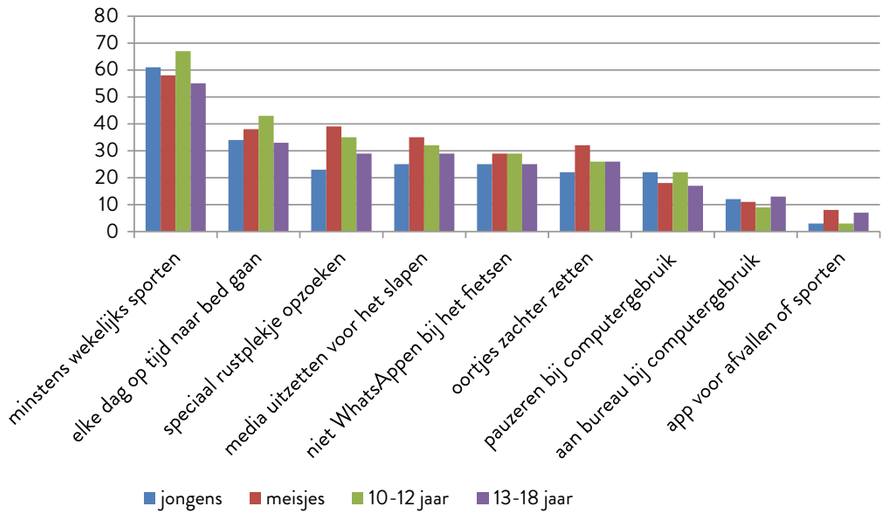

Algemene resultaten:
- ongeveer 1 op de 7 jongeren (14%), vooral jongens, zegt helemaal niets te doen om gezondheidsrisico's te voorkomen;
- de overige jongeren noemen gemiddeld drie van zulke maatregelen. De meest voorkomende actie om gezond te blijven, is regelmatig sporten. Ongeveer 60% van de jongeren doet dat (zie Figuur 15);
- ruim een derde (36%) zegt dagelijks op tijd naar bed te gaan, terwijl iets minder jongeren (30%) 's avonds bewust hun telefoon uitzetten om ongestoord te kunnen inslapen;
- af en toe even rust voor je zelf nemen doet ook 30%, terwijl 27% bewust geen appjes stuurt tijdens het fietsen, en bewust het geluid van de mp3-speler of de smartphone onder controle houdt;
- ongeveer 1 op de 5 jongeren zegt bewust pauzes te nemen bij het computeren of gamen, en ruim 1 op de 10 let erop dat ze dan goed achter hun bureau zitten. Ongeveer 1 op de 20 jongeren gebruikt een app om hun sportconditie of gewicht bij te houden.

Behalve sporten, waar tweederde van de jongeren aan doet, lijken jongeren dus niet heel erg actief in de verschillende andere maatregelen om hun gezondheid of concentratie op peil te houden.

Verschillen per geslacht:
- zoals Figuur 15 laat zien, zijn meisjes meestal wel iets actiever dan jongens. Zij zoeken significant vaker een rustmoment voor zichzelf, zetten 's avonds de mobiel of computer vaker uit, zetten het geluidsvolume minder hoog en gebruiken vaker een app voor hun sportprestaties of hun gewicht;
- jongens nemen daarentegen vaker pauzes tijdens het gamen of computeren dan meisjes, wat op zich verklaarbaar is omdat jongens vaker actief zijn in gamen en op de computer werken dan meisjes.

Verschillen per leeftijd:
- jongere kinderen (10-12) passen de meeste maatregelen iets vaker toe dan jongeren van 13-18.

Verschillen per onderwijsniveau:
- lager opgeleide leerlingen zetten vaker hun mobieltje uit als ze gaan slapen;
- vmbo-leerlingen vallen op doordat zij minder vaak dan andere jongeren het geluidsniveau van hun oordopjes dempen, achter een bureau zitten bij computerwerk, gamen, pauzes nemen, en juist vaker hun mobiel gebruiken voor berichtjes sturen 'in het verkeer'.

Wat opvalt: dat gezondheidsrisico's door mediagebruik dus wat groter lijken te zijn bij jongens en oudere kinderen, en zeker het grootst bij vmbo-leerlingen.

Vraag 31.

Welke afspraken over mediagebruik zou jij later met jouw kind maken als jij vader of moeder zou zijn?

‘IK ZOU ZEGGEN ONDER HET ETEN NIET EN EEN UUR PER DAG FAMILIE UUR’

‘ALS ZE JONG ZIJN MEEKIJKEN BIJ WAT ZE DOEN’

‘Niet verslaafd worden; veel buitenspelen en gezellig met mensen samen zijn’

‘IS ER IETS VERVELENDS GEBEURT? PRAAT EROVER!’

Rol van de ouders

Ouders zijn de primair-verantwoordelijken voor de manier waarop hun kinderen media gebruiken. Daartoe doen ouders – bewust of onbewust – verschillende dingen, die samen ‘mediaopvoeding’ vormen.
Vaak toegepaste technieken voor mediaopvoeding zijn: grenzen stellen en meekijken. Maar er kan nog veel meer. Zie Figuur 16.

Figuur 16 – Mediaopvoeding thuis

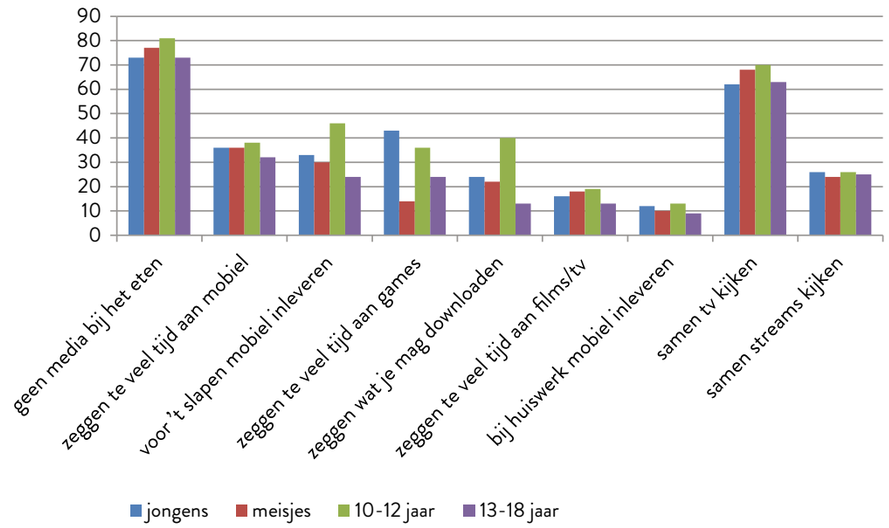

Bij ongeveer driekwart van de jongeren geldt de regel dat er geen media gebruikt mogen worden aan tafel bij het eten. Bij jongere kinderen geldt deze regel vaker dan bij jongeren van 13 jaar en ouder.

Andere restrictieve acties van de ouders komen beduidend minder vaak voor. Ongeveer 1 op de 3 jongeren krijgt regelmatig commentaar van de ouders dat ze te veel tijd besteden aan de mobiel en moet ook de mobiele telefoon inleveren voor het slapen gaan. Dat laatste geldt in veel sterkere mate voor kinderen van 10 tot 12 jaar dan voor oudere kinderen. Commentaar op te veel tijd besteden aan gamen krijgt ook bijna een derde van de jongeren, maar daarbij gaat het vooral om jongens en ook weer om wat jongere kinderen.

Iets minder dan een kwart van de jongeren moet zich houden aan afspraken over wat er gedownload mag worden en dat geldt wederom in zeer sterke mate voor jongeren onder de 13 jaar.

Bijna 1 op de 5 jongeren krijgt van de ouders te horen dat ze minder tv moeten kijken en nog iets minder jongeren moet hun smartphone inleveren als ze huiswerk gaan maken. Tussen jongere en oudere kinderen en tussen jongens en meisjes zijn hierbij geen al te grote verschillen.

Vmbo- en havo-leerlingen moeten vaker dan leerlingen die hogere vormen van onderwijs volgen hun mobieltje inleveren voor het slapen gaan of bij het huiswerk maken, en mogen minder uit zichzelf iets downloaden van het internet. Jongeren van vmbo/havo krijgen ook vaker te horen dat ze minder tijd moeten besteden aan hun tablet of mobiel, en aan gamen.

Vraag 31.

Welke afspraken over mediagebruik zou jij later met jouw kind maken als jij vader of moeder zou zijn?

‘Dat je geen smartphone krijgt als je 10 bent.

DAT IS TOTAAL ONNODIG!’

‘MIJN TELEFOON MOET NA EEN BEPAALDE TIJD OP “DE PLANK” DAT ZOU IK LATER NOOIT DOEN BIJ MIJN KINDEREN. ZE ZOUDEN DENK IK MEER OP HUN MOBIEL MOGEN’

‘ZOVEEL ALS JE WILT, ZOLANG JE CIJFERS ER NIET ONDER LIJDEN’

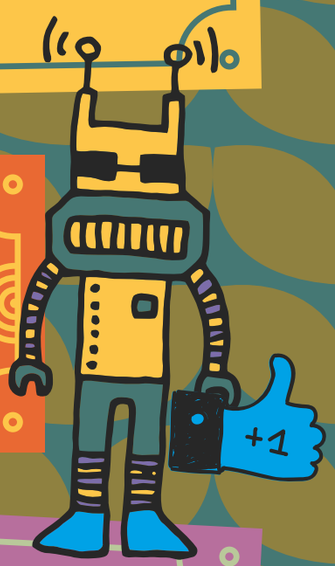

‘Ik zou uitleggen wat de gevaren zijn van internet, bijv. pikante foto’s, maar ik zou ze vrijheid geven. Ik vertrouw er op dat ze een gezond verstand ontwikkelen juist met het internet’

Actieve mediatie

Een andere vorm van mediaopvoeding is *actieve mediatie*, waarbij ouders uitleg geven, normen of waarden bespreken, of hun kinderen wijzen op risico’s. Zie Figuur 17.

Figuur 17 – Hoe geven ouders mediaopvoeding? (‘Actieve mediatie’)

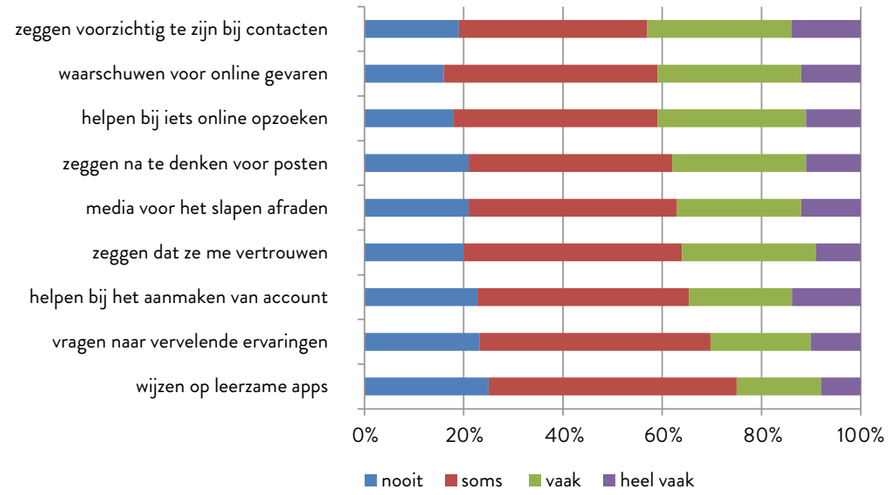

Voor alle activiteiten die onder ‘actieve mediatie’ vallen (oftewel alle items uit Figuur 17) geldt dat ze bij ongeveer 20% van de jongeren nooit worden toegepast. Als ouders dit soort dingen wél doen, is dat volgens de jongeren vooral vanuit de bezorgdheid van hun ouders. Namelijk: wijzen op de gevaren van (sociale) media, en vertellen dat ze er voorzichtig mee moeten omgaan. Ruim 4 op de 10 jongeren ervaart dit vaak of heel vaak.

In iets mindere mate zijn ouders vaak (of heel vaak) behulpzaam bij het online opzoeken van informatie, of het aanmaken van een account. Ook adviseren ze hun kinderen vaak of heel vaak om goed na te denken over wat ze op sociale media posten en dat ze beter geen media voor het slapen moeten gebruiken, en spreken ze vaak (of heel vaak) hun vertrouwen uit in de kinderen.

Relatief het minst vragen ouders naar eventuele vervelende online ervaringen of wijzen ze op leerzame websites of apps. Slechts 1 op de 4 jongeren merkt dit vaak (of heel vaak) op bij hun ouders.

Verschillen per geslacht:
- meisjes horen iets vaker (dan jongens) dat ze voorzichtig moeten zijn met online contacten;
- meisjes krijgen ook vaker te horen dat hun ouders hen vertrouwen in wat ze online doen.
- jongens worden wat vaker gewaarschuwd voor te veel gamen.

Verschillen per leeftijd: tussen jongere en oudere kinderen zijn er nauwelijks verschillen. Maar:
- kinderen van 10-12 jaar worden wel vaker door hun ouders geholpen dan jongeren van 13-18 jaar als ze iets op internet opzoeken;
- bij kinderen van 10-12 jaar zijn ouders wat behoedzamer voor het gebruik van media voor het slapen gaan.

Verschillen per schoolniveau: ook hier nauwelijks verschillen, maar:
- ouders van vmbo-leerlingen leggen wat meer restricties op dan ouders van kinderen in de hogere onderwijs-segmenten. (Misschien omdat vmbo-leerlingen ook daadwerkelijk risicovoller gedrag vertonen, of sneller afgeleid zijn bij hun huiswerk).

STELLINGEN OVER SOCIAL MEDIA

HOE ERG BEN JE HET HIERMEE EENS?

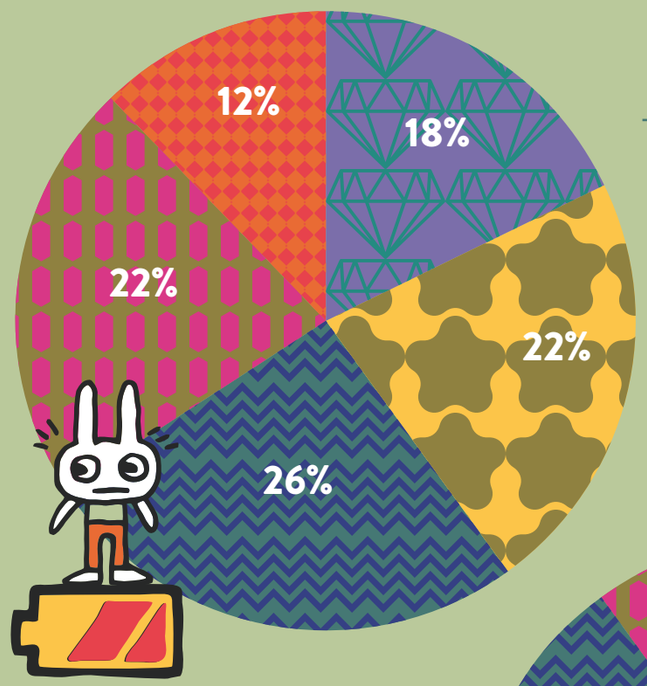

— Ik ben doodongelukkig als de batterij van mijn laptop of mobieltje opeens leeg is en er geen stopcontact in de buurt is om op te laden.

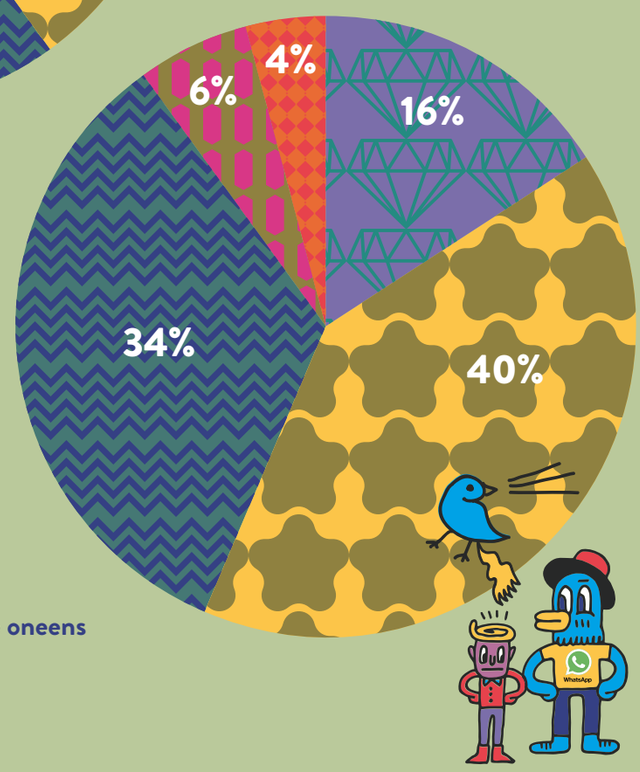

Als ik iets raars lees over vrienden op sociale media, dan check ik altijd bij ze of dat wel waar is. —

- Zeer mee eens
- Eens
- Niet mee eens, maar ook niet mee oneens
- Oneens
- Zeer mee oneens

Correlaties

De rijkdom aan beschikbare data leende zich bij uitstek voor het leggen van verbanden. We onderzochten er twee (die relevant zijn voor het onderwijs):
• de samenhang tussen 'houding tegenover school' enerzijds en mediagebruik anderzijds;
• die aspecten van mediagebruik die bepalend zijn voor het gevolgde onderwijsniveau.

Een toelichting op de gebruikte analyse-methoden (hiërarchische regressie-analyse en discriminanten-analyse) valt buiten het bestek van deze – publieksgerichte – rapportage. We volstaan met de resultaten.

'Houding tegenover school' en mediagebruik

Jongeren met een positieve houding tegenover school:
• zijn vaker meisjes dan jongens;
• besteden minder tijd aan gamen;
• besteden meer tijd aan boeken (fictie), kranten, en tv-kijken;
• zetten storende media bij het maken van huiswerk uit;
• gebruiken sociale media voor het delen van informatie over schoolwerk;
• gebruiken diverse media om samen te werken bij het huiswerk.

Deze jongeren maken bewust gebruik van media:
• ze zetten vaker de televisie of hun mobieltje uit;
• ze zeggen dat ze geen berichtjes willen ontvangen als ze zich willen concentreren;
• ze gebruiken media functioneel, om beter te kunnen presteren op school.

Typering van onderwijsniveaus op basis van mediagebruik

De verschillende soorten onderwijs (voor jongeren van 13-18 jaar) zijn ingedeeld in drie niveaus:
• vmbo-kb (kader- en beroepsgerichte leerweg), voorheen het lager beroepsonderwijs;
• vmbo-tl (theoretische leerweg) en onderbouw havo-vwo;
• bovenbouw havo-vwo, en hoger onderwijs.

Vervolgens is onderzocht hoe deze onderwijsniveaus getypeerd zouden kunnen worden aan de hand van mediagebruik. Welke aspecten waren (statistisch) wel onderscheidend en welke niet? Vanzelfsprekend is er gecorrigeerd voor aspecten als leeftijd en geslacht.

Hieronder: eerst een typering van de genoemde onderwijsniveaus aan de hand van aspecten van mediagebruik die (statistisch) onderscheidend zijn. Daarna de aspecten van mediagebruik die (statistisch) niet onderscheidend zijn voor de verschillende onderwijsniveaus. Oftewel: die aspecten van mediagebruik die op alle onderwijsniveaus evenveel of bijna evenveel voorkomen. Zoals de mate van smartphone-gebruik.

Mediatypering van **vmbo-kb** (**kader- en beroepsgerichte leerweg**):
• deze leerlingen gebruiken weinig tablets;
• deze leerlingen gamen veel;
• deze leerlingen houden hun telefoon aan (of beschikbaar) bij het huiswerk maken;
• deze leerlingen hebben weinig last van vervelende ervaringen met sociale media (althans: dat *zeggen* ze. Of het ook werkelijk zo is, is niet bekend);
• deze leerlingen zeggen meer behoefte te hebben aan beeldmateriaal en digitale media (in de lessen en de lesstof) dan er geboden wordt.

Mediatypering van **vmbo-tl (theoretische leerweg), en onderbouw havo-vwo**:
• deze leerlingen gebruiken relatief veel tablets;
• deze leerlingen ervaren het meest dat mediagebruik door school wordt gestimuleerd;
• deze leerlingen vermelden het vaakst vervelende ervaringen met sociale media.

Mediatypering van **bovenbouw havo-vwo, en hoger onderwijs:**
• deze leerlingen zetten media vaker in voor leren (zoals online oefentoetsen zoeken en gebruiken);
• deze leerlingen gebruiker vaker de smartphone voor het maken van huiswerk en het organiseren van samenwerking;
• deze leerlingen lezen vaker de krant.

Niet-onderscheidende aspecten waren:
• de mate van smartphone-gebruik en tv-kijken;
• bioscoopbezoek (hoger opgeleide jongeren gaan iets vaker naar de film maar dat verschil is niet echt typerend);
• de hoofdfuncties van smartphones (functioneel gebruik en ontspanning);
• het gebruik van sociale media vanwege verlegenheid;
• bewust afleiding zoeken bij huiswerk maken;
• duidelijk maken dat je niet gestoord wil worden als je huiswerk maakt ;
• 'gezond' mediagebruik en gezondheid leven in het algemeen;
• ouderlijke mediabegeleiding.

Samenvatting en highlights

Media

• 92% van de jongeren van 10-18 jaar heeft een mobiele telefoon, en meestal is dat een smartphone. Nog maar 3% heeft een klassiek mobieltje;
• er wordt nog steeds veel tv-gekeken;
• ook gedrukte media zijn nog lang niet weg te denken.

Functies van media

• leerlingen van het vmbo, en jongens (van alle onderwijsniveaus) zijn vooral geïnteresseerd in ontspanning en vermaak;
• meisjes zijn meer geïnteresseerd in de sociale functies van media;
• opgeleide jongeren zijn eerder geneigd om media functioneel toe te passen voor hun persoonlijke ontwikkeling dan lager opgeleide jongeren.

Communiceren

• bij de toepassingen van de smartphone staat 'berichtjes verzenden' (vooral met WhatsApp) op plaats 1, maar gewoon bellen gebeurt ook nog veel (plaats 2);
• meisjes communiceren meer (via media) dan jongens;
• naast tekstberichtjes uitwisselen vormt het delen van foto's (waaronder selfies) en filmpjes een belangrijk deel van de onderlinge communicatie;
• WhatsApp en andere sociale media (zoals Facebook en Instagram) lijken dé levensaders voor jongeren te zijn;
• contacten verlopen beslist niet alleen via sociale media. De meeste jongeren vinden dat media geen *must* zijn, en hebben het liefst direct (*face-to-face*) contact;
• als jongeren moeite hebben met *face-to-face* contact, bieden sociale media hen een laagdrempelige vorm van oefenen.

Pedagogisch terzijde: uit ander onderzoek [4] is gebleken dat wanneer jongeren te weinig oefenen met hun sociale vaardigheden via *face-to-face* contact, er meer kans is op het ontwikkelen van sociaal-emotionele problemen. En: de druk kunnen weerstaan om niet constant via sociale media bereikbaar te zijn (of verwachten dat anderen direct reageren) lijkt een iets groter risico te vormen voor jongeren van lagere onderwijsniveaus, en kinderen tot 12 jaar. Het lijkt daarom belangrijk deze aspecten bij deze jongeren goed in de gaten te houden.

Mediagebruik voor school

• jongeren van hogere onderwijsniveaus zetten media slimmer in dan jongeren van lagere onderwijsniveaus. Zowel voor schoolwerk, als huiswerk, als het tegengaan van afleiding bij het huiswerk;
• jongeren van hogere onderwijsniveaus zijn actiever met media dan jongeren van lagere onderwijsniveaus. Zowel bij samenwerken (via sociale media) als bij het uitwisselen van kennis en informatie (eveneens via sociale media);
• de huidige school-apps zijn vaak niet meer dan 'boeken achter glas'. Slechts 11% van de respondenten vindt dat school-apps net zo goed en mooi gemaakt zijn als de apps en games die ze privé gebruiken.

Afleiding

• jongens zoeken vooral afleiding in gamen, terwijl meisjes eerder een boek gaan lezen, of sociale media gebruiken om berichtjes te sturen en te lezen;
• jongeren van 13 jaar en ouder laten zich vaker bewust afleiden dan jongere kinderen. Ze doen dat met alle mogelijkheden die er zijn, maar minder door tv-kijken en boeken lezen;

4. Zoals:
• Molen, van der, H. (1997). 'Gebrek aan sociale competentie: verlegenheid'. In: W. Tomic & H. van der Molen (eds.) *Intelligentie en sociale competentie.* Lisse: Swets & Zeitlinger.
• Chalmers, J., & Townsend, M. (1990). 'The effects of training in social perspective taking on socially maladjusted girls'. In: *Child Development,* 61, 178 - 190.
• Wang, H. (2009). 'Nonverbal communication and the effect on interpersonal communication'. In: *Asian Social Science,* 5 (11), 155-159.

• hoe hoger het onderwijsniveau, hoe vaker er afleiding wordt gezocht. (Door berichtjes te sturen, te surfen, filmpjes te kijken, sociale media te gebruiken, boeken te lezen, etc.)

Hobby's en interesses

• media worden gebruikt ter ondersteuning van hobby's en interesses;
• vooral om informatie te vergaren;
• eigen hobby's of interesses digitaal uitventen doen jongeren vrij weinig;
• en áls ze het doen, vragen ze nauwelijks om commentaar of feedback daarop.

Wat opvalt: dat hobby's en interesses dus minder online onder de aandacht worden gebracht dan doorgaans wordt aangenomen, en dat er ook minder om feedback daarover wordt gevraagd dan meestal gedacht wordt.

Opvattingen over school

• de respondenten (10-18 jaar) zijn merendeels positief gestemd over school. De overgrote meerderheid wil graag leren, doet zijn best om goede cijfers te halen, en vindt goede prestaties belangrijk;
• een minderheid is niet zo positief over school en leren. Vooral jongens, en vooral leerlingen van lagere onderwijsniveaus;
• een meerderheid vindt dat school niet per se media hoeft in te zetten. Alleen als het echt van toegevoegde waarde is (naast boeken, schriften en een docent met een goed verhaal);
• vooral de lager opgeleide jongeren willen mediawijsheid-onderwijs; zowel technisch (vooral jongens) als sociaal-emotioneel (vooral meisjes).

Wat opvalt: dat vooral jongeren van lagere onderwijsniveaus informatie willen over mediawijsheid. Zij willen bovendien wat meer (meer dan hoger opgeleide jongeren) gedigitaliseerd onderwijs. Lager opgeleide jongeren leren makkelijker – zeggen ze – als ze de stof ook visueel aangeboden krijgen.

Gezondheid

• ongeveer 6 op de 7 respondenten bekommert zich om zijn gezondheid (dus 1 op de 7 niet of nauwelijks);
• veel jongeren sporten;
• de meeste jongeren doen nauwelijks hun best om media gezond te gebruiken;
• hooguit een derde van de jongeren denkt na over mediagebruik in het verkeer, of het geluids-niveau bij het luisteren naar muziek.

Wat opvalt: dat er dus nog veel winst geboekt kan worden op het gebied van media en gezondheid. Vooral bij jongeren van lagere onderwijsniveaus zouden gerichte interventies heel nuttig kunnen zijn, omdat deze jongeren zich het minst met gezondheid bezighouden.

Rol van de ouders

• hooguit een derde van de ouders doet actief [5] aan mediaopvoeding (zoals: regels afspreken, afspraken maken, en commentaar geven op media-uitingen);
• áls ouders aan (actieve) mediaopvoeding doen, focussen ze vooral op de risico's, en besteden ze minder aandacht aan de kansen en het plezier die media kunnen bieden.

Wat opvalt: dat vooral ouders van vmbo-leerlingen zich het actiefst met de mediaopvoeding van hun kinderen bezighouden. Mogelijk denken ouders van leerlingen die hogere niveaus van opleiding volgen dat die het – met hun intelligentie – zelf wel redden. Wat echter niet strookt met de observatie dat juist deze jongeren zich het meest laten afleiden door media

5. Ouders kunnen ook passief (onbewust) aan mediaopvoeding doen. Bijvoorbeeld door een Nintendo Wii Fit te kopen. Of door de eigen telefoon uit te zetten tijdens het eten.

Totaalbeeld

Alles overziend, ontstaat het volgende totaalbeeld:
• de meeste jongeren gebruiken media (vooral de smartphone), bewust en genuanceerd. Ze doen dat voor: hun persoonlijke ontwikkeling, hun vrije tijd, en hun schoolwerk;
• meisjes zijn aanzienlijk actiever dan jongens in het gebruik van sociale media en het delen van hun ervaringen;
• meisjes, en jongeren van de lagere onderwijsniveaus, vormen in bepaalde opzichten risicogroepen. Want:
• meisjes lijken wat meer last te hebben van de druk die sociale media kunnen opleggen;
• jongeren van lagere onderwijsniveaus nemen meer risico's (waaronder ook gezondheidsrisico's), en lijken minder te profiteren van de voordelen die media kunnen bieden voor hun schoolprestaties (omdat ze media eerder inzetten voor vermaak en ontspanning dan voor hun cognitieve ontwikkeling).

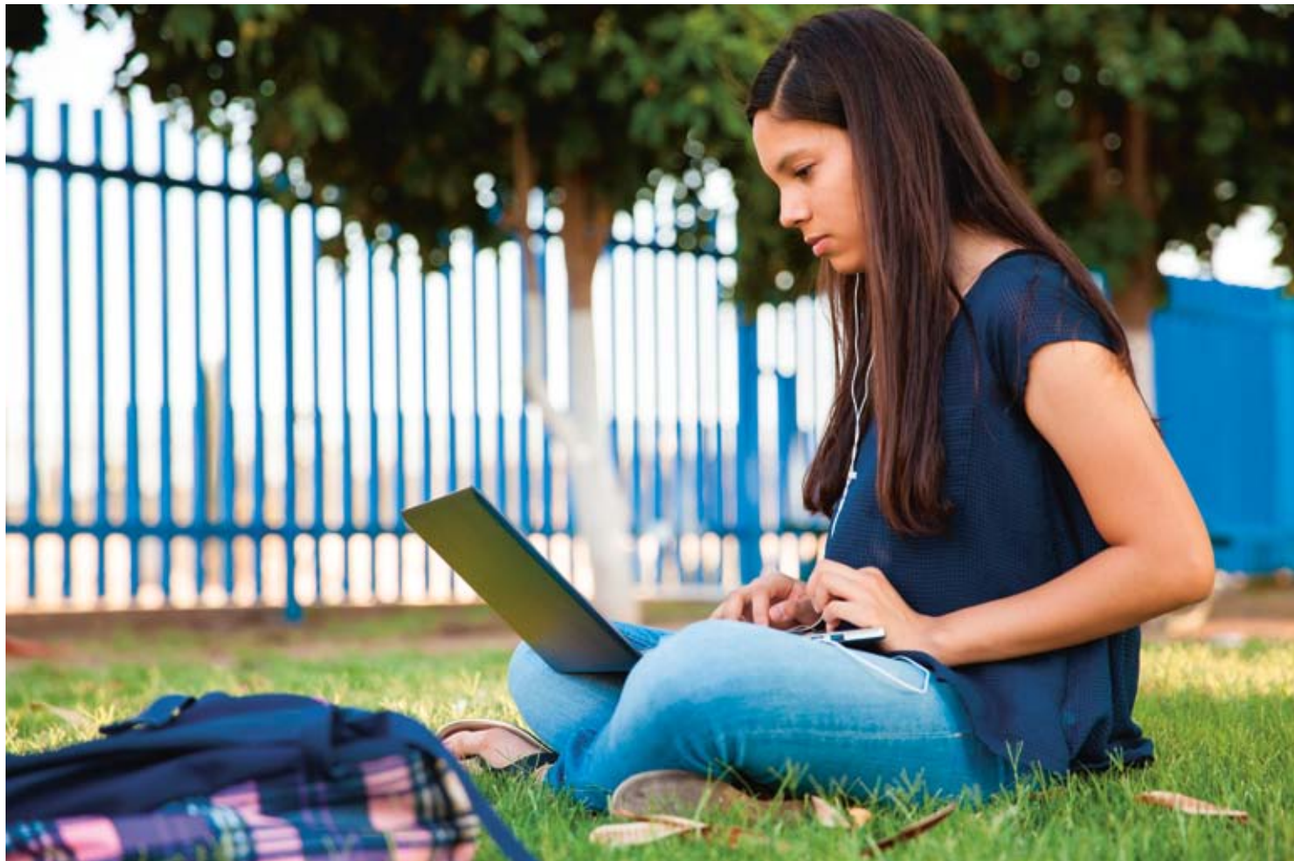

Colofon

Monitor Jeugd en Media 2015

Het onderzoek 'Monitor Jeugd en Media 2015' is uitgevoerd door stichting Kennisnet, in samenwerking met Mediawijzer.net.

Coördinatie

Remco Pijpers, Solange Jacobsen

Analyse en rapportage

prof. dr. Peter Nikken, Hans Crijnsen (analyse)

Observatie, interviews en tekst portretten jongeren

dr. Pauline van Romondt Vis

Literatuurstudie

Madelon Vriezen

Tekst en eindredactie

Henk Boeke

Dataverzameling kwantitatief onderzoek

TNS Nipo

Wetenschappelijke adviezen

dr. Alfons ten Brummelhuis, dr. Linda Duits, dr. Sindy Sumter

Adviseurs Mediawijzer.net

Mary Berkhout, John Leek

Grafisch ontwerp

Suzanne Hertogs en Anne de Laat (Ontwerphaven)

Fotografie

Rodney Kersten (portretten), Shutterstock

Copyright

Monitor Jeugd en Media 2015 door Stichting Kennisnet

Creative Commons
Naamsvermelding Geen Afgeleide Werken

Over Kennisnet

Kennisnet is de publieke organisatie voor onderwijs & ict. We zorgen voor een landelijke ict-basisinfrastructuur en delen onze kennisnet met basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Het onderwijs kan bij ons terecht voor ondersteuning bij de inzet van eigentijdse leermiddelen, het slimmer organiseren van onderwijs en 21ste eeuwse vaardigheden. Samen met de sectorraden stellen we hen in staat om hun ambities in het onderwijs te realiseren met ict.

e-mail: info@kennisnet.nl
website: www.kennisnet.nl

Over Mediawijzer.net

Mediawijzer.net is het Nederlandse Mediawijsheid Expertisecentrum dat in 2008 is opgericht door de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Jeugd en Gezin. Mediawijzer.net heeft tot doel de mediawijsheid van kinderen van 0 tot 18 jaar te bevorderen. Bij het netwerk van Mediawijzer.net zijn rond de 1000 organisaties aangesloten, vijf ervan nemen deel aan de Stuurgroep: ECP (platform voor informatie-samenleving), Kennisnet, Koninklijke Bibliotheek, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid en NTR.

e-mail: info@mediawijzer.net
website: www.mediawijsheid.nl
en www.mediawijzer.net (community)
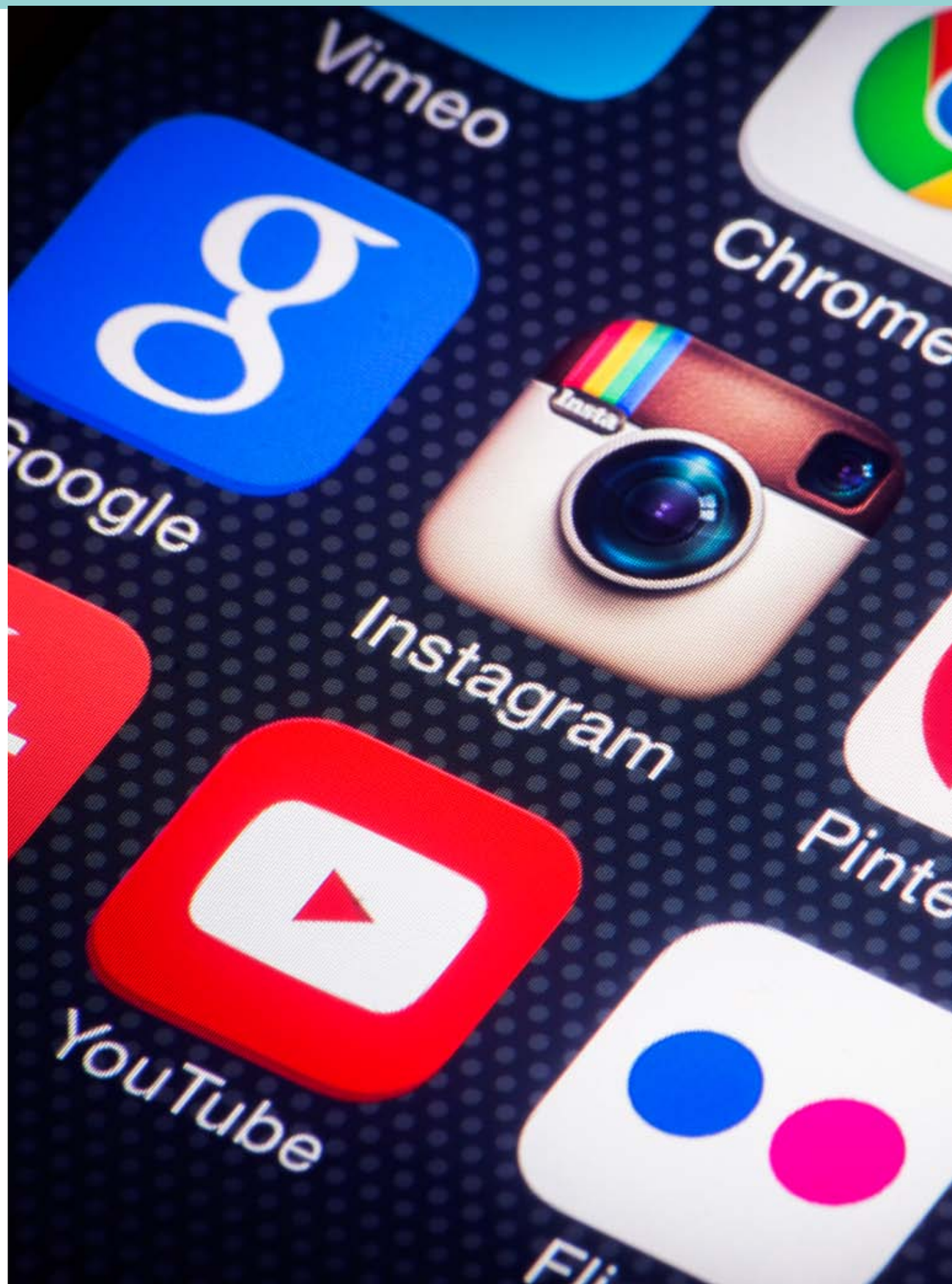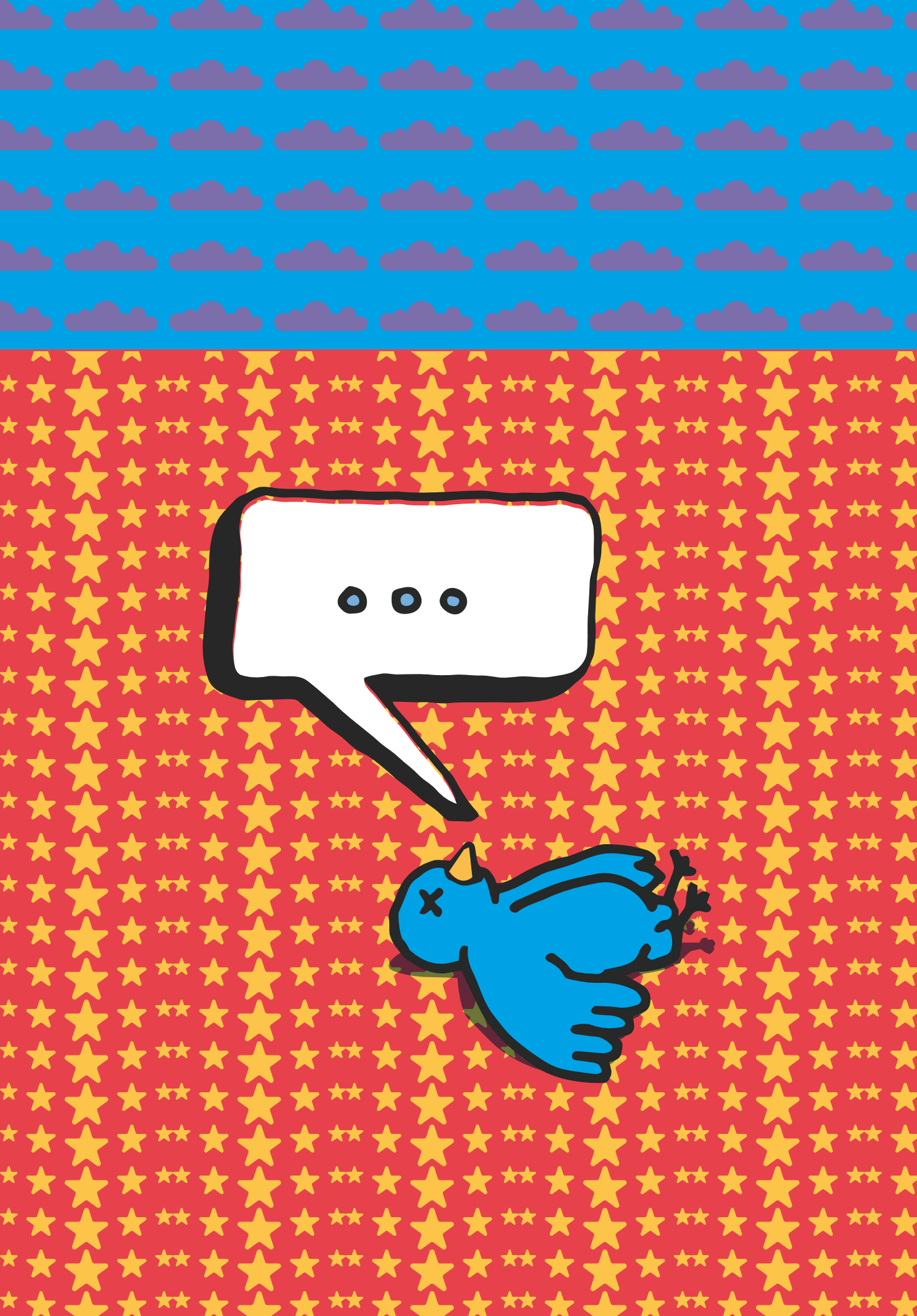
EUROPESE UNIE
Europees Fonds voor regionale ontwikkeling